АМАР МЭНДЭ, АГУУ ОКТЯБРЬ!

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 263 (11861)
1968 оной ноябриин 7, четверг

Сэн 2 мүнгэн

ЕНИНЭЙ ЗАХЯАГААР, ЕНИНЭЙ ПАРТИИН АШААР

…түрэлтэнэй түүхэдэ болоһон ехэ ушар хэрэ…циальна хубисхалнуудшье олон ааб даа. Теэд …ной, хүн бүхэнэй хуби заяанда Октябриин …и шэнгеэр нүлөөлһэн. хубилалта хэһэн үйлэ …гажэ байгаагүй. Тиимэл хадань, энэ хубисха…лэйн бүхы ажалша зон, илангаяа хүн түрэл…дилэнхи олониинь байһан үгытэй ядуушуул …эйнгээ гүнзэгыһөө хүлеэһэн, мэдэрэл ухаа…бйлгоһон, бүхы хүсэ шадалаараа дэмжэһэн, …ан юм. Энэ ушар тэрэнэй илалтые хангал… шухала эрхэ нүхэсэлынь болохоһоо гадна, …шэнжэтэй, арад бүгэдын аша туһада боло…эршэлжэ үгэнэ.

…ехэ Октябриин социалис революци Ленинэй …толгойлогдожо, ородой пролетариадаар, үүс… мүлжэлгэ доро байһан бүхы таряашад бо…ссин олон ондоо үндэһэ яһатанай арадуудаар …лэжэ, түгэс илалта туйлаа бэлэй. Тэрэ гэһээр …эн сагай туршада энэ революциин туг дэлхэй …мандан, илалтаһаа илалтада уряалһаар.

…Октябрь зуун жэлэйнгээ түрүүшын хахадай …зол жаргалтайшье, шэрүүн шанга тулал…шье зам дабажа гараа. Тиимэ тэмсэлэй һүү…рэ ульгэр туужын баатар шэнги шэнэ хүсөөр, …эршээр, шэнэ зоригоор хатуужан, үшөө ехэ… тээшэ улам хурданаар тэгүүлдэг заншалтай. …Октябрь зуун жэлэйнгээ хоёрдохи хахадай бо…лхаба. Тинхэдээ урагшаа дабшалтань улам …шална.

…ехэ Октябриин түрүүшынь аша — манай Эхэ …гэл. найдам түгэсөөр коммунизм тээшэ даб…Арадаймнай ажахын бүхы һалбариин ургал… культурын, эрдэм наукын туйлалтанууд …гайхуулһаар.

…бриин ашаар олон ондоо үндэһэ яһатай арад …хоорондо бүрилдэн тогтоһон ашата һайхан ха…холбоон бүхы дэлхэйе илангаяа ехээр гай… Теэд, үнэхөөрөөшье, гайхуулмаар ушар ха…дань үндыхэ шадалгүй байһан арадуудай …табяад жэл соо национальна засаг түрэеэ …н, ажахыгаа, эрдэм соёлоо эрхилэн хүгжөө…үү арадуудай зэргэдэ орохоһоо гадна, хүг…өө талаар ахин гараһаниинь холо ойро үзэг… ушар шуу. Тиимэ арадуудай нэгэн — буряад …оно.

… буряадуудай ямар һуудалтай, ямар …олтой байһыень хэлээдшье яалай. Энээн ту…ай ахамад үетэн һайсал мэдэхэ, ами бэе дээ…сал үзэһэн, хараһан гүб даа. Харин мүнөө …үт бүхэндэ мэдээжэ болоод, экономикын…и культурынгаа хүгжэлтын талаар зарим га…нүүдэй арадуудта ульгэр жэшээ харуулжа …а юм. Оройдоол 50 жэлэй туршада хубхай …тала байһан газарта шэнэ тосхонууд, шэнэ …и бодонхой. Урдань байгаагүй үйлэдбэриин шэнэ һалбаринууд, шэнэ заводууд хүдэлнэ. Ильичымнай галнууд хаа хаанагүй яларна. Тинхэдэ хүдөө ажахымнай томо социалис ажахы боложо, Эхэ оронойнгоо мандалда өөһэдынгөө хубитые жэлһээ жэлдэ улам ехээр нэмээжэ байнхай. Республикымнай промышленностиин, хүдөө ажахын ургалта бидэ бүгэдэниие омогорхуулха ёһоороо омогорхуулна. Эдэ бүгэдэ Ленинэй национальна политикын аша үрэ, Ленин багшын захяа заабариин бэелэл мүн.

Тинхэдэ Агуу ехэ Октябриин революциин ашаар, экономикынгоо, соёл культурынгаа хүгжэлтын ашаар буряад зоной хүгжэн болбосорһониинь одоол гайхамшагта түүхэтэ удха шанартай хэрэг гээшэ. Түүхын заягаар малша байһан хүнэй мүнөө промышленностиин, хүдөө ажахын, эрдэм наукын, соёл культурын һалбари бүхэндэ хүдэлжэ, ёһотой мэргэжэлтэ болоһон тухай омог дүүрэнээр хэлэлтэй. Тинхэдэ, тиимэ хүнүүд ганса нэгээрээ бэшэ, харин манай буряад айлай бүлэ бүхэнһөө шахуу гаранхай. Урдань үзэг бэшэг мэдэхэгүй зоной үргэлжэдөө эрдэмтэй болоһыень энэ ушар элитээр гэршэлнэ.

СССР-эй, РСФСР-эй, Буряадай республикын засаг түрэдэ олон ондоо үндэһэ яһатанай совет арадуудай түлөөлэгшэдтэй суг хамта буряад арадай түлөөлэгшэдэй гүрэнэй ажал хэрэг эрхилжэ байдагынь социалис демократиин һалбаран мандаһанай элитэ гэршэ мүн. Манай орон дотор Ленинэй партиин хүтэлбэри доро адли тэгшэ эрхэ ажалша хүн бүхэндэ олгогдонхой.

Гадна буряад арадай досоо шэнжэрээ шэнэлэн хубилһаниинь бүришье һонирхолтой. Хара амяа хаража, хубиингаа хоолойе тэжээхэ гэһэн хара бодолһоо мултаран гаража, хамтын, совет шэнжээр тэрэ нэбтэрээ. Республикымнай эрхим хонишодой нэгэн Г. Цыремпилова, комбайнер Г. Машеев, Буряадай хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэ А. Оширов, артист Лхасаран Линховоин, эрдэмтэ М. Рампилова, мүн буряад арадай бусад олон эрхим хүбүүд, басагад олоной аша туһада эршэ хүсэеэ, эрдэм бэлигээ зорюулна. Эдэнэрэй ажал хэрэгэй ульгэр жэшээ болбол бүхы буряад арадай Ленинэй хэрэгтэ, партиин хэрэгтэ, коммунизмын хэрэгтэ үнэн сэхэ совет патриотизмын, пролетарска интернационализмын үзэл бодолоор нэбтэрһэниинь элитээр гэршэлнэ.

Игэжэ буряад арад Ленинэй ашата һургаалаар, тэрэнэй партиин ашаар, хуби заяагаа оложо, совет арадай баян дэлгэр бүлэ соо зол жаргалта коммунизмын дардам харгыгаар урагшаа дабшана. Тиимэһээл тэрэ мүнөөдэр дахинаа игэжэ юрөөнэ:

Агууехэ Октябриин социалис революциин 51 жэлэй ой мандаха болтогой!

Манай орон дотор коммунизм байгуулгын хэрэг үүсхэгшэ, эмхидхэгшэ — Советскэ Союзай Ленинскэ Коммунис парти мандаха болтогой!

Хүн түрэлтэнэй гэгээн гэрэлтэ, ерээдүй коммунизм мандаха болтогой!

ТҮРҮҮШҮҮЛДЭ АЛДАР СОЛО!

КПСС-эй ОБКОМДО, БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ, ОБЛПРОФСОВЕДТЭ

1968 ОНДО ОРООҺО ТАРЯА УРГУУЛАН АБАЛГААР РАЙОНУУД, КОЛХОЗ, СОВХОЗУУД БОЛОН ГҮРЭНЭЙ БУСАД АЖАХЫНУУДАЙ ДУНДА ДЭЛГЭРҺЭН БУХЭРОССИН СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Үндэр ургаса абаха, тэрэнээ амжалтатайгаар хуряаха, гүрэндэ түсэбһөө гадуур орооһо таряа худалдаха талаар һайн дүнгүүдые туйлахын, үрэһэ хүрэнгөөр өөһэдыгөө хангахын түлөө районууд, колхоз, совхоз болон гүрэнэй бусад предприятинуудай хоорондо дэлгэрһэн Бүхэроссин социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет болон Профсоюзуудай областной Совет игэжэ тогтообо:

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугые 5 мянган түхэриг мүнгэн шантайгаар **Мухар-Шэбэрэй аймагта** (КПСС-эй райкомой секретарь Н. И. Малыгин, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Ц. О. Цыбиков, үйлэдбэриин управлениин начальник Н. Н. Хорошних, профсоюзуудай райкомой түрүүлэгшэ Г. Д. Павлов) барюулха.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугые 1,5 мянган түхэриг мүнгэн шантайгаар иимэ колхоз, совхозуудта барюулха:

Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо (түрүүлэгшэнь Р. С. Бадмаев, парткомойнь секретарь А. А. Бамбаров, профкомойнь түрүүлэгшэ К. Ч. Дабаев);

Хяагтын аймагай «Родина» колхоздо (түрүүлэгшэнь И. Р. Агафонов, парткомойнь секретарь И. В. Ключерев, профкомойнь түрүүлэгшэ П. С. Серебренников);

Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхоздо (түрүүлэгшэнь В. В. Смолин, парткомойнь секретарь В. И. Сукнев, профкомойнь түрүүлэгшэ Г. И. Плюснин);

Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо (түрүүлэгшэнь Н. Н. Щербаков, парткомойнь секретарь С. Ч. Раднаев, профкомойнь түрүүлэгшэ М. Т. Перетолчин);

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхоздо (түрүүлэгшэнь Е. В. Иванов, парткомойнь секретарь И. В. Рачинский, профкомойнь түрүүлэгшэ И. И. Михайлов);

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Одон» совхоздо (директорынь Д. Д. Тушинов, парткомойнь секретарь П. Р. Цыбикдоржиев, рабочкомойнь түрүүлэгшэ Ч. З. Бадмаев);

Кабанскын аймагай Шергинскэ совхоздо (директорынь В. Н. Карпов, парткомойнь секретарь С. В. Тумуреев, рабочкомойнь түрүүлэгшэ М. М. Конев);

Улаан-Үдын аймагай «8-ое марта» колхоздо (түрүүлэгшэнь П. Е. Каргапольцев, партбюрогойнь секретарь В. И. Гроссман, профкомойнь түрүүлэгшэ Н. Я. Степанов).

1968 ОНДО ХАРТААБХА, ОВОЩОЙ БАЯН УРГАСА АБАХА, ГҮРЭНДЭ ХУДАЛДАХЫН ТҮЛӨӨ КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ ДУНДА ДЭЛГЭРҺЭН СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

1968 ондо хартаабха, овощой баян ургаса абаха, гүрэндэ худалдахын түлөө республикын колхоз, совхозуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, республикын Министрнүүдэй Совет, Профсоюзуудай областной Совет игэжэ **тогтообо:**

Бүхы талмайн гектар бүриһөө 160,8 центнер хартаабха хуряажа, гүрэндэ хартаабха худалдаха түсэбөө 200, овощ — 108 процент дүүргэһэн **Кабанскын совхоздо** (директорынь А. И. Хмелев, парткомойнь секретарь П. Н. Астраханцев) КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй, Облпрофсоведэй дамжуулгын улаан туг 500 түхэригэй нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар барюулха.

Бүхы талмайн гектар бүриһөө 185 центнер овощ хуряажа, гүрэндэ худалдаха түсэбөө 143 процент, хартаабха 2,5 дахин дүүргэһэн **Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда** (директорынь А. И. Плотников, парткомойнь секретарь Ц. Д. Дандаров) 200 түхэригэй хоёрдохи мүнгэн шан барюулха.

1968 ОНДО ҮБҺЭ ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭЭР КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ ДУНДА ДЭЛГЭРҺЭН СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет болон Профсоюзуудай областной Совет 1968 ондо үбһэ бэлэдхэлгээр социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, **игэжэ тогтообо:**

1. 1967 онойхиһоо 65 процентээр ехэ үбһэ бэлэдхэһэн, ургасыень 61,4 процентээр дээшэлүүлжэ, 958 гектар сабшалангай га бүриһөөнь 26 центнер үбһэ хуряаһан **Бэшүүрэй аймагай «Рассвет» колхоздо** (түрүүлэгшэнь Е. З. Утенков, парткомойнь секретарь А. А. Ткачев) КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Облпрофсоведэй дамжуулгын Улаан туг 500 түхэригэй нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар барюулха.

1967 онойхиһоо ехээр үбһэ бэлэдхэһэн, мүн ургасыень 22 процентээр дээшэлүүлжэ, 2208 гектар сабшалангай га бүриһөө 22,2 центнер үбһэ хуряаһан **Хяагтын аймагай Хүдэриин совхоздо** (директорынь Ц. Д. Цырендоржиев, парткомойнь секретарь Н. И. Якимов) 300 түхэригэй хоёрдохи мүнгэн шан барюулха.

1967 онойхиһоо 32 процентээр ехэ үбһэ бэлэдхэһэн, ургасыень 14 процентээр дээшэлүүлжэ, 950 гектар сабшалангай га бүриһөө 22,1 центнер үбһэ хуряаһан **Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхоздо** (түрүүлэгшэнь Г. М. Конев, парткомойнь секретарь А. А. Бекешев) 200 түхэригэй гурбадахи мүнгэн шан барюулха.

1967 онойхиһоо 33 процентээр ехэ үбһэ бэлэдхэһэн, ургасыень 21 процентээр дээшэлүүлжэ, 3330 гектар сабшалангай га бүриһөөнь 13,3 центнер үбһэ хуряаһан **Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо** (түрүүлэгшэнь А. И. Чимитцыренов, парткомойнь секретарь Н. Б. Очиров) 200 түхэригэй гурбадахи мүнгэн шан барюулха.

2. Үбһэ ехээр бэлэдхэһэн **Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ, Хяагтын аймагай «Родина», «Дружба», Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ, Улаан-Үдын аймагай «Дружба» колхозуудай** эрхим һайн ажалые тэмдэглэхэ.

«ГАЗАР ТАРЯАЛАНГАА ЭРХИМЭЭР ЭРХИЛДЭГ БРИГАДА» ГЭҺЭН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Даадаг тарялан дээрэһээ хямда сэнтэй баян ургаса 1968 ондо хуряаһан тракторна, тракторно-таряан ажалай бригадануудта «Газар таряалангаа эрхимээр эрхилдэг бригада» гэһэн нэрэ зэргэ олгохо тухай тогтоол КПСС-эй обкомой бюро, республикын Министрнүүдэй Совет баталан абаба.

Иимэ нэрэ зэргэ **Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой И. Е. Киреевэй** хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай бригадада олгогдожо, 500 түхэригэй нэгэдэхи мүнгэн шан барюулагдаха болоо. Мүн **Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой М. И. Ковалевскиин** хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай бригадада олгогдожо, 200 түхэригэй гурбадахи мүнгэн шан барюулагдаба.

Кабанскын аймагай Байгалай совхозой В. М. Карповай хүтэлбэрилдэг газар таряалангай эрхим бригадада 300 түхэригэй хоёрдохи мүнгэн шан барюулагдаха болоо.

Мүн **Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Ф. Д. Заболотскиин,** энэ аймагай **Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой В. Д. Дымчиковэй, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой П. Я. Антоновой, Н. Л. Митрофановай, Кабанскын аймагай Байгалай совхозой А. В. Добрынинай, Хяагтын аймагай «Родина» колхозой С. А. Алемасовай** хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай бригадануудта «Газар таряалангаа эрхимээр эрхилдэг бригада» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо.

БАЯРАЙ СУГЛААН

…Москвагай олониитын түлөөлэгшэдэй хабаадалгатай баярай …н Кремлиин Съездүүдэй ордон соо ноябриин 6-да болоо. …ехэ Октябриин социалис революциин 51 жэлэй ой» гэһэн элио… СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлог… К. Т. МАЗУРОВ хэбэ.

… Улаан-Үдын Ленинэй орденто оперо ба баледэй театр соо үс… үдэшэ городой ажалшадай түлөөлэгшэдэй суглаан болоно. …С-эй горкомой секретарь С. В. АНГАПОВАЙ Агууехэ Октяб… 51 жэлдэ зорюулагдаһан элидхэл шагнаба. Һүүлээрнь ехэ кон…табигдаа.

МИНИСТРЭЙ АМАРШАЛГА

Агууехэ Октябриин социалис революциин 51 жэлэй ойн һайндэртэй дашарамдуулан, СССР-эй Оборонын министр, Советскэ Союзай маршал А. А. Гречко Зэбсэгтэ хүсэнүүдэйнгээ солдат ба матросуудые, сержант болон старшинануудые, офицер, генерал болон адмиралнуудые амаршалаад, саашадаа сэрэгэй ба политическэ һуралсалдаа амжалта туйлахыень хүсэбэ.

Октябриин 51 жэлэй ойн һайндэрые тэмдэглэн, Эхэ ороной ниислэл Москвада, союзна республиканудай ниислэлнүүдтэ, баатар хотонуудта артиллериин 30 буудалгаар салют үгэхые Оборонын министр захирба.

Афганистанай Премьер-Министр Москва ерэбэ

Афганистанай Премьер-Министр Ахмед Эттемади СССР-эй правительствын уряалаар ноябриин 5-да албанан хэрэгээр Москва айлшаланжа ерээ.

Афганистанай ба Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн Внуковска аэродром дээрэ хүндэтэ айлшаниие СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Д. С. Полянский болон бусад тушаалтад угтаба.

(ТАСС).

1917 1968

ЛЕНИНЭЙ ПАРТИИН ХҮТЭЛБЭРИ ДОРО

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Советскэ Союзай Коммунис партиин гэшүүн, Улаан-Үдын нарин сэмбэын фабрикын хүдэлмэрилэгшэ Балжид Очировна Дамдинова Октябриин 51 жэлэй ойн баярые угтуулан дэлгэрэн социалис мүрысөөндэ илажа гараа. Тэрэ эрхим шанартай ажал бүтээдэг ба эрхим хүндэтэй нүхэр байһандаа районой Хүндэлэлэй Самбарта бэшэгдээ.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ПУБЛИЦИСТИКЭ

Ц. ДАМДИНЖАП

РЕВОЛЮЦИИН МҮНХЭ НАРА

Москва ошоһон харгынууд ямар олон гээшэб! Гэхэтэй хамта манай ороной бүхы харгынууд тэндэ ниилэнэ гэхээр. Гадаадаһаа ерэһэн харгынууд баһал Москва тээшэ бултадаа зоринхой. Совет хүнүүд, гадаадаһаа манда айлшалһан юрын хүнүүд тэндэ ерээд байхадаа, Москвагай нангин газарнуудта ошохо эгээл ехэ хүсэлэнтэй байдаг. Эдэнь Улаан талмай, Кремль, Ленинэй Мавзолей.

Баатар Вьетнамай нэгэ сэрэгшэ хүбүүн В. И. Ленинэй дүрэдэ һүгэдэһэн хойноо, нигэжэ хэлэһэн юм: «Америкын шуһата алууршадтай тэмсэжэ ябахадаа, Ленин тухай һанахаш. Тиихэдээ шэнэ шадал, зориг, омог нэмэхэш. Илалта хэзээшье түйлажа гарахаш. Ленин—манай хүсэн, зориг, илалта мүн».

Агууехэ багшын эгүүридэ мүнхэ хэрэгынь имэ гайхамшаг хүсэтэй, имэ ехэ суранзатай, имэ һүр бадаруулагша шадалтай ха юм. Гансашье Вьетнам бэшэ, мүн бүхы дэлхэйн коммунистнар, хүдэлмэришэд, түрүү хүн түрэлтэн эб найрамдалай, демократиин, социализмын түлөө тэмсэжэ, Ленинэй тугые дээрэ үргэн, зориг дээрээ зориг нэмээжэ ябадагынь мэдээжэ.

Ленин багшын һургаалай бэелһэниинь Совет ороной, Коммунис партиин, ажалша арад зонойнай алхам бүхэндэнь, илалта бүхэндэнь тодорон харагдана. Байһан байһан нютаг дээрэһээ, үндэр ехэ ордонууд дээрэһээ, үрхөөр харагдааша Эльбрус—Саяан орьёлнууд дээрэһээ, тунгалаг агаарта түргэн тамардаг «ТУ» самолёдууд дээрэһээ, замбуулинаар ниидэлэг сансар хүлгаан хурдан совет онгосонууд дээрэһээ Эхэ оронойнгоо элдин хонгорые, үлзы жаргалые харан харан, юрөөн юрөөн баясанабди.

Орон дайдамнай гайхалтай арюун сэлмэг, тунгалаг тэнюун байна даа. Газар оромнай лиза бүриин, үрэжэлтэ һайхан ургамалнууд, үнгэтэ мүшэнүүдээр ялалзаһан эрдэниин шулуунуудһаа бүридэһэн шэмэгтэ һайхан сэсэрлиг шэнгеэр харагдана. «Совет орон үнэхөөр юрын арад зоной орон, тэрэнэй жабхаланта жаргалайнь орон»,—гээд Африкын нэгэ зохёолшо Ташкентдэ һаяшаг болоһон хуралдаан дээрэ хэлэһэн байна. Совет орон—үнэхөөрөө арадай хайрата Эхэ орон, социализмын түрүүшын орон, эб найрамдалай мүнхэ зула бадаруулһан орон!

Эхэ оромнай—бидэнэй алхалан ябадаг арюухан нютагууд, хото городууд, бидэнэй ажаллан ургуулдаг алтарма таряалан, бидэнэй омогорхол баясадаг социалис индустри, бидэнэй сэдьхэлээ баясуулдаг улха түгэс уран зохёол, шэмэгтэ гоё искусство, бидэнэй эгээл хайратай эсэгэ болохо алдар габьяата совет арад. Ленин багшымнай мүнхэ һургаалнууд, Октябриин манлайн Улаан туг, Коммунис партиимнай алдарта хэрэгүүд болонол.

Совет хүнүүд өөрынгөө энэ һайндэрөө намар бүхэндэ дэлгэр баянаар үнгэргэнэ. Бүхы ажабайдалайнгаа алхамуудые хурдан дээрэнь хурдан, түргэн дээрэнь түргэн болгоно. Мүнөөшье 51 жэлэй алдарта ойе һүр жабхалантайгаар угтажа, саашанхи ехэ хэрэгүүдтээ зоригжоно.

Мүнөө совет хүнүүдэй сэдьхэлынь юун эзэлнэб гэбэл, Ленин багшын түрэһөөр 100 жэл болоһоной алдарта ой, Коммунис партиин ЦК-гай һаяхан үнгэрһэн октябриин Пленумэй түүхэтэ тогтоолнууд болоно. Эдэ онсо ехэ үйлэ хэрэгүүд манай Совет ороной түүхэдэ тон ехэ үүргэ эзэлнэ, манай ороной ажабайдалые бүри үндэр, бүри дээдэ шатадань гаргана. «В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ шэнэ илалтануудые түйлажа, тэрэниие бахатай ехэ хэрэгүүдээр угтая» гэһэн совет арадай тангариг ямар ехэ үүсхэлтэ хүсэтэйб! Олон юумэн бүтээгдээ. Мүнөөшье эршэмтэйгээр бүтээгдэжэ байна. Манай зохёон байгуулхы ажалда забһарлалта байдаггүй.

Октябриин 51 жэлэй ой. Ленинэй түрэһөөр 100 жэл болохоёо байһан саг арадаймнай сэдьхэл соо аглаг дэлэхэн жэн табин, срээдүйн үргэн, үндэр илалтануудта зоригжуулна.

Табан жэлэймнай түсэб бахатайгаар дүүргэгдэнэ. Бодхоогдожо байһан коммунизмын ехэ ордон дээрэ үшөө хэдэн мантан томо табсангууд табигдажа, жаргалай гүн наранда дүтэлхөөрөө дүтэлнэбди. Ленинскэ партиимнай табиһан орёо эгсэ замуулынь бүри үргэн, бүри гэрэлтэй, бүри дардам боложо, аласые арюулхажа, холые ходо гараха шадал олгоно. Арбагар багахан октябрятанууд улаан тугхануудаа, уран гоё хэрэгхэнүүдээ бэлдэнэд. Ленинэй гушанар—совет пионернүүд—шэб шэнэхэн, үб улаахан галстугуудаа зүүжэ, шэн зоригто һуралсалаа шангадхан, эрдэмэй үндэр тээшэ зорино. Алдарта табин жэлээ арюун һайханаар үнгэргэһэн Ленининскэ комсомол шэнэ зорилгонуудые шиидхэн, түргэхэн алхална, бушуухан тэмсэнэ. Ажалай баатарнууд—алдарта хүдэлмэришэд үйлэдбэриингөө бүтээсые үшөө ехээр арьбадхахын тула эртэшэг бодожо, завод, фабрика, барилга, цехүүд руу яаралтай ошонол. Хүдөөгэй суута хүнүүд мал һүрэгөө тобир тарганаар үбэлжүүлжэ, бүри олон, бүри ашаг шэмэ ехэтэй болгохын хойноһоо шармайн оролдонол. Манай Буряад орондошье энэ талаар ульгэр жэшээнүүд дүүрэн даа.

Энэ гансахан лэ жэшээ дурдая. Урдань мал һүрэгнай ямар үсөөн, үүлтэр муутай, ямар гарза хохидол ехэтэйгээр шэрүүн үбэлые дабажа гарадаг һэн бэ! Харин мүнөө энэ талаар ташха ондоо байдалтай болонхойбди. Хонин ажалаа абаад үзэел даа. 1946 онһоо 1956 он болотор бүхы Буряад орон доторхи ажахынуудта хонин һүрэгэй тоо хоёр дахин олошороо. Элэмнай 465 мянга байһанаа миллион 49 мянга болоо. Саашадаа баһал имэ хүгжэлтэ дэбжэлтын гэршэнүүд: 1956—1966 онуудта хонин һүрэгнай үшөө 1,5 дахин олон болоо. Нигэжэ тэдэнэй тоо толгой
хахадһаа дээшэ гараба ха юм
энэ үедэ хонин һүрэгэй үүлт
нар үндэһөөрөө һайжаран
Урдын шэрүүн нооһото хони
до, мүнөө имагтал торголиг
нооһотой хонид үсхэбэрилэгд
ла гүбээнүүдые бүрхөөнэ.
аша туһаар Буряад оромнай
шанартай нарин нооһо гүрэ
шаадаг болоо, хониһоо ноо
тые 4 дахин дээшэлүүлээ.

Энэ тоо байнуудай саана
дой ямар ехэ шэн баатар
харагдана гээшэб. Хонишод
үхэршэдшье һаа—нигэжэл а
амжана ха юм.

Бүхы хүнүүднай, бусад о
гэжэлтэднай имэ ехэ, бүт
эрмэлзэлтэй!

Инженер, техникүүдые а
раа һаа, бүтээсэ ехэтэй онь
низмүүдые зохёоно. Тэдэнээ
рин һайнаар ашаглахын
шармайн оролдоно...

Сагай ехэ ниилэлгэнүүдтэ
навтнуул бэлэдхэн. холуур
сахилгаатама харгынуудаа
Шэнэ нээлтын шэжэм татан
тын ухаан эди шэдитэйгээ
Мүнхэ нарые мүнхэлэн юрөө
мэгтэ һайхан шүлэгүүдые
поэт зохёоно.

Совет ороной суурята
сусаршагүй хэрэгүүдынь да

Тэмсэлээр, илалтаар, эрэ
түсэбтэ хэрэгүүдээр соробхил
хэтэ табин нэгэдэхи жэлнь

АГУУ ҮЕ САГҺАА ЭХИТЭЙ...

Һаһаг тэргэ дээрэ зэргэлжэ һууһан хоёр нүхэд хөөрэлдэ хөөрэлдэһөөр, Зэдэ голой эрьедэ тулажа ерэбэ. Боожо барьяад ябагша набтаршаг аад, шуумар, нара һалхинда хүрин болошоһон, түргэншэг янзын хүниинь: «Доржи Жигмитович, ши энээн тухай партийна суглаан дээрэ табил даа! Хонин ажалаа эрхилхэ гээл хадаа хүн зонһоол эхилхэ ёһотойбди, тэдэнэйнгээ байдал лэ анхарая»,—гэжэ дуугарна. Сэдьхэл бодолыень үниинэйл хүлгүүлһэн юумэнүүдээ тэрэ нүхэртээ хубаалдана хэбэртэй.

Үнинэй коммунист Доржи Жигмитович Жигмитов, совхозой түрүү хонишон Дарма Гармаевич Данеев хоёр ушархадаал нигэжэ зугаалшадаг. Жигмитов мүнөө нүхэрэйнгөө захяа дуулахадаа: «Энэшни анханайл имэ урагшаа һанаатай, саг үргэлжэл ерээдүй тухайгаа һанаагаа зобожо ябадаг юм һэн, зандаал гээшэ ха даа»,—гэжэ бодоодхино.

...Тиихэдэ, тэбхэр дүшэн жэлэй саада тээ, Дэрэстэйн арба нэгэн түрүү залуушуул нютагтаа комсомолой организаци эмхидхээ һэн. Энэнь тэрэ үедэ Зэдэ нютагтаа эгээл ехэнүүдэй нэгэн тоотой байгаа. Хатуул үе саг һэн даа. Доржи Токтохоев, Цыбикжаб Жимбеев, Цырен Хандуев болон бусад нүхэдтэеэ тэдэнэр шэнэ байдалай түлөө ангиин тэмсэл эхилээ бэлэй. Дэрэстэйн дасанай 800 ламанар мүн лэ шүдөө зуужа бодоо һэн.

— «Нүхэр аа, Дарма, һананагши?—гээд Жигмитов гэнтэ нүхэртөө хандаба,—Тиихэдэ, тэрэ 28 оной намар хуралай үеэр ламанар юу эдеэ гэгшэ бэлэйш? Шиимнай зондо ехэл бэрхээр ойлгуулжа үгөө бэлэйш. Дасанай шүргэ соо митинг хэһэнээ һанана гүш?» Нүхэрынь ехэтэ һонирхон: «Үгы нихэдээ ерээдүй тухайгаа хөөрэлдэжэ ябанабди гэһэм, юугээ дурдана гээшэбши?» гэжэ тэрэнь гайхаба. «Харил, мүнөөдэрэйнгөө хөөрэлдөөнһөө уламжалан яажа энэ ажахыгаа эхилһэнээ һананалби даа. Ай, хөөрхы, тиихэдэ хүдөөдөө городойхидо адли байдал түхеэрэлсэхэ болохобди гэжэ ухаанайнгааш үгтэ оруулдаггүй бэлэйб даа»,—гэһэн харюу дуулахадаа Данеев хүхижэ: «Нээрээл хэлэнэлши даа, нүхэрни! Саг түргэн ошоно гээшэ гү, али тэмсэлнай имэ урагшатай байба гээшэ гү? Юрэдөөл, тэрэ 28 оной сагаалганаар Дэрэстэйн дасанай ламанар миинтээр 70 пүүд мяха, 12 пүүд тоһо, 47 пүүд хурабшаадхын талха эдиһэн юм лэ даа. Тэрэ намарай хуралаар 13764 түхэриг мүнгэ үшөө үбэртэлһыень элирүүлээ һэн бэзбди? Нохойнуудш... Нигэжэл мүлжүүлжэ байнабди гэжэ гэрэ митинг дээрээ хэлээ бэлэйлди даа. Ай, яй, яй... Юун болоо гээшэ һэм! Буугай һомондо хэдыдээл дайралдагдахань хаб гэжэ һанадаг аад, энэл ябагданабшэбы даа! Эгээл нигэжэл эхилһэн зон гээшэлди даа...»—гэжэ харюусаба.

Нигэжэ тэдэ хоёр урдынхяа домоглон, ерээдүй ажал хэрэг тухайгаа хөөрэлдэһөөр Зэдэ голые гаталаад, Дэрэстэй һуурин тээшэ галгюулбад. Энэмнай «Октябрьский» совхозой түб гээшэ. Дэрэстэйдэ түрүүшын колхоз 1930 оной маргын 20-до тогтоһон байгаа. Оршон тойронхи 15 үгытэй айлай хамтаршан тэрэ «Социализм» колхоз 13 моритон, 30 үхэртэй, 100 хонитой һэн. Уданшьегүй Зэдэ голой зүүн, баруун бэеэр «Улаан-Үдэнгэ», «Большевик», Ворошиловай, Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд түрүүшынгээ алхам хэжэ эхилһэн юм. Хожомынь, 1951 ондо, эдэ жэжэхэн ажахынууд хамтаржа, «Коммунизм» колхоз болоод, найман жэлэй саада тээ мүнөөнэй «Октябрьский» совхоз болгогдоһон түүхэтэй.

«Октябрьский» совхоз манай Буряадай республикын ехэ ажахынуудай нэгэн мүн, гол түлэб хонин ажалтай. Нарин ба нарибтар нооһотой эдэ малайнь тоо 40 мянгандаа дүтэлжэ ябана, гансахан түрэхэ хонидойнь отара 28 болодог. Дарма Данеев, Доржи Лубсанов, Гончик Тарбаев, Лубсан-Нима Митапов болон бусад түрүү хонишодой нэрэ бүхы Зэдын аймагта, республика доторнай суутай. Тэдэнэр хонин бүриин 3 килограммһаа доошо бэшэ нооһо хайшалдаг. 100 эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абадаг, тэдэнээ хүсэд ондо оруулдаг, 25 килограмм шэгнүүртэй хурьга илгадаг болонхой юм. Энэмнай колхозой бүхы хонишодой дунда зэргын түйлалта гээшэ.

Эдэ ажалша малша, шэн зоригто баатарнуудай нэгэн Дарма Гармаевич Данеев мүнөө моринойнгоо ама татан, гэшхэдэлдэнь оруулба. Хажуудань һуугша Доржи Жигмитовичтэеэ хөөрэлдэхэ, хэлсэхэ юумэеэ үрдингүй центр хүрэшэнэ аа гүбди гэжэ айнал ха.

— «Ши Дарма, зүб хэлэнэлши даа, мүнөөшни хонишодтоо гол анхаралаа хандуулха, байдалынь улам һайжаруулха сагнай ерээ гээшэ даа. Тэрэ болбосон түхэлтэй культбаза гээшэшни зүйтэй юумэн гэжэ һананаб. Тээсгэн директор парторг хоёрой энээн тухай хөөрэлдэжэ байхые шагнаа һэм,—гээд, нүхэрынь тугаар голой баруун бэедэ эхилһэн хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлнэ.—Бодоод үзэ, нээрээшье, хонин ажал совхозоймнай жэлэй доходой гурбанай хоёр хубиие үгэнэ. Энэ һүүлэй хоёр жэл соо бодхогшо шэнэ МТМ, гараж, 2 дабхартай больница, гостиница, столовошни булта хонишодоймнайл оролдолгын хүсэн лэ даа. Мүн хүдөөдөө банида ходо орохо, лекци ходо шагнаха, телевизор хараха, һонин концерт хараха аргатай болохоор болоо. Зүб лэ хэлэнэш, ши өөрөө партийна суглаанда ерэхэ ёһотойш, би парторгдо хэлүүжэб».

Данеев эдэ үгэнүүдые дуулахадаа Жигмитовэй анхарал лаб хандуулбаб, нигэжэ хадаа нүхэрни энэ хөөрэлдөөгөө гэртээ орохотоёо хамта мартахагүй гэжэ найдана, морьёо урматайхан дугшуулна. Доржи Жигмитовичшни өөрөө 1928 ондо Дэрэстэйдэ комсомолой түрүүшын бүлгэм эмхидхэлсэһэн, 1937 онһоо партиин гэшүүн хүн бшуу. 1947—1952 онуудта колхозоо хүтэлһэн, дайндашье ябаһан, мүнөөшье нютагай түрүү хүнүүдэй нэгэн. Имэл, ёһото коммунист хүн хадаал гансахан хара бэеэ харадаггүй, зоной түлөөл һалирдаг ёһотой. Тиимэһээнь тэрэнтэй сэдьхэл зүрхэнэйнгөө нюусые, һанал бодолоо хубаалдахада урматай юм. Данеев үшөө нэгэ асуудал зүбшэхэ дуратай аад, үрдингүй центрээ болгожорхибо. Үйлсөөр электрын гэрэл яларшанхай, нэгэ жэгдэхэнээр зурыһан хотоной гэрнүүд уужам сонхонуудаараа һаруултана. Радиогой хонгёо хоолой холо хүрэтэр сууряатан, Москвагай Улаан талмай дээрэ болоһон олон наһанай комсомолшуудай манифестаци тухай дамжуулжа байна. Мүнөөхи үнинэй хоёр комсомолец түр зуура абнагүйнүүд боложо, морёо татан шагнабад. Тоһолиг хүдэр нюурнуудынь зоригоор бадаран, урма баяраар сэдьхэл зүрхэнэйнь халижа байһан эли. Алдарта комсомолой 50 жэлэй дорюун алхамуд энэ Дэрэстэй дээгүүршье үнгэрөө бшуу. Багша Ленинэй хэрэгэй түлөө Коммунис партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро Агуу Октябриин нэрэмжэтэ совхозой 100 гаран коммунистнууд, 100 гаран комсомолшууд хүн зоной түрүү зэргэдэ, тэрэ 51 жэлэй саана Октябрьда эхилһэн нангин хэрэгээ үргэлжэлүүлэн, хүн түрэлтэнэй эрмэлзэл болоһон домогто коммунизмые үдэр бүри ойртуулжа ябана бшуу. Тэдэ хүнүүдэй нэгэн болохо энэ Данеев Жигмитов хоёр урмашангүй теэд яаха бэлэй, хотоной дундахи телеграммын баханада үлгөөтэй радиохоолойн һүртэйгөөр ханхинахые шагнажа ябаһанаашье мартажархёод, һаһаг тэргэ дээрээ хүхюутэй һуугаашань гайхалтайшье бэшэл даа!

Эгээл энээхэн үедэ клуб тээһээ һүр жабхаланта дуун зэдэлжэ, тэдэ хоёр морёо ябуулба. Дүтэлхэ бүринь буряад дуунай һайхан аялгые олон хүнүүдэй ханхинаса татахань эли болоно. Ябаһаар ябаад хажуугаарнь үнгэржэ шадабагүй, баһал морёо байлгабад.

— «Юу тэргэ дээрээ һуугаа гээшэбта? Орыт, орыт, һайндэрэй наада бэлдэнэбди. Хоортошье ороходотнай яадаг юм!» — гэжэ хоёр залуухан басагад тэдэнэй хажуугаар үнгэрхэдөө энеэлдэбэ. Данеев эжэлбэгүй: «Харахамнай гү?» «Яаха һэм!»—гээд Жигмитовшье зүбшөөбэ.

Тэдэнэй клубта орожо ерэхэдэ, хүн зон олон, үбгэн залуугүй булта сценэ дээрэ гаранхай, дуу сээжэлдэжэ байгаа һэн.

Сценэ дээрэ байгшадай саана Ленин багшын томо дүрэ үлгөөтэй, дээгүүрнь «1917 — 1968, Октябрь» гэжэ зайн галаар бэшээтэй томо үзэгүүд яларна. Тэрэнэй хоёр тээ—хоёр томо улаан туг.

Мүнөөхи хоёрнай эдэ тугуудай эндэ юундэ байһые һайн мэдэхэ тула ехэ һонирхобошьегүй. «Тэрээхэн, зүүн тээхинь мүнхэ дурасхаал болгогдон үгтөө һэмнай даа. Ажахыдаа эрхим түйлалтатай байһанаймнай түлөө партиин Буряадай обком, республикын Министрнүүдэй Совет, Верховно Соведэй Президиум барюулаа һэмнай»,—гэжэ Доржи Жигмитович харюусана.—Харин тэрэ баруун тээхинь ябашахадааш болохо. Дамжуулгын туг һэмнай даа!» «Аа, үнөөхи бүхэсоюзна мүрысөөндэ түрүүлхэдэмнай нёдондо үгөө бэлэй гү?» «Тиимэ, тиимэ».

Нигэжэ Жигмитовэй һанаа зобонгёор дуугараадхихада, хонишон Данеев гайхангяар тэрэниие адаглаадхёо һэн. Тэрэнэй ухаан бодолдо Бүхэсоюзна тугаа алдана аа гүбди гэһэн зааханшье һэжэг түрэнэгүй бшуу.

Сценэ дээрэ Октябриин хубисхалай табин нэгэдэхи ойн баярай һайндэртэ наада бэлдэжэ, Октябриин дуу хангюурдан байгша нүхэдынье, энэ түрүү хонишондоо адли, зориг түгэлдэр харагдаа һэн. Имэ зон илалтаһаа илалтада, амжалтаһаа амжалтада үдэр, һара, жэл бүхэн зорижо ябадаг.

Энэ ехэ ажал хэрэгтэнь һаяхан боложо үнгэрһэн КПСС-эй ЦК-гай Пленум үшөө ехэ урма зориг бадаруулба. Орон доторнай хүдөө ажахын асуудалаар партиин XXIII съездын, ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй амжалтатай дүүргэгдэжэ байһанда «Октябрьский» совхозой ажалшадай үүргэ бии, тэдэнэр Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй тэмсэхээр бэлэн бшуу.

...Наадаһай тараһан хойно, бүри одо мүшэдэй яларшоод байхада Дарма Гармаевич нүхэрөө гэртэнь буулгаад, гэр тээшээ мордобо. Мүнгэн дуулгаар хушаатай Зэдэ голойнгоо эрьедэ тулахадаа тэрэ эзэлүүдгүй эрьежэ һөөргөө хараба. Түрэл Дэрэстэйнь электрын гэрэлдэ умбанхай, һүртэйгөөр яларжа байгаа һэн. Нютагайнь энэ һайхан шарай тэрэ арбан долоон оной Октябрьһаал эхитэй юм лэ даа.

Д. ЭРДЫНЕЕВ,
манай тусхай корреспондент.
Зэдын аймаг.
Октябрьска совхоз.

ШЭРЭМ ХАРГЫ «ШЭЛДЭГ ХҮЛЭГҮҮД»

ЛОКОМОТИВ хабсаралгын цех—Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй гол цехүүдэй нэгэн. Эндэхи коллектив социалис мүрысөөндэ оролсон, элэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа, коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһөөр үнинэй юм.

Хүсэтэ тепловоз, электровозууд эндэ суглуулагдан, шэнэхэн шэрээр будагдажа, талын дундуур зурыһан түмэр харгыгаар арадай ажахын ашаа шэрэн шуумайна. Мантан локомотивуудта шэнэ хүсэ олгуулдаг хүдэлмэришэд эдэ үдэрнүүдтэ агуу Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсажа, шэнэ мүрысөөнэй тугые дээрэ үргэнхэй.

Тойроод нэгэ жэгдэ хүнхинөөн. Хэдэн олон электровоз эндэ табяатай. Хүдэлмэришэд тэсэбэри ехэтэйгээр тепловозой орёо схемэ дээрэ тонгойлдоно. Зарим нэгэн шүрэб болтынуудые мушхан, хуушарһан детальнууды һэлгэнэ. Хайшаашье харахада, эршэтэ ажал орьёлон, далай мэтэ амжалта түйлагдан, табан жэлые урдидахын түлөө ехэ тэмсэлэй алхаса бүхэн эндэ харагданал.

Хүдэлмэришэн шинии сэдьхэл
булаг мэтэ һайхан,
Хүдэлмэришэн шамай хэзээш
дурдан магтан байхаб.
Хүдэлмэришэн шинии соло
огторгойдол үндэр
Хүдэлмэришэн, шинии завод —
шэнэ дуранайм ендэр!—гэһэн шүлэгүүдэй мүрнүүд ухаандам һэргэжэ, үнэхөөрөө энэ цехэй хүгжэмые бүхы зүрхөөрөө шагнажа, хүдэлмэришэн зоной һайхан сэдьхэл мэдэһэн хүн нигэжэ шүлэглөө гэжэ сэхэ хэлэхээр.

Владимир Сычков дунда зэргын нюргатай, гушаад лэ наһатай хүн. Урдань энэ цех соо ажаллажа, хүдэлмэриин амта үзэһэн. Үдэшэндөө һуража институт дүүргэад, мүнөө цехэй начальнигай орлогшоор хүдэлдэг юм. Тэрэ дулаахан энеэбхилжэ, омогорхолтойгоор хүдэлмэриин тухай хөөрэнэ.

— ВЛКСМ-эй ЦК-гай хүндэтэ тэмдэгтэ хүртэһэн Николай Бурцевай хүтэлбэридэг, Комсомолой 50 жэлэй хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Павел Павловой бригада шэлэ залуу хүдэлмэришэд үнэхөөрөө ёһотой үльгэр жэшээ нүхэдтэе харуулна,—гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Владимир Сычковтой цех соогуур ябанабди. Ажалай эршэ замхаангүй. Холые ойртуулдаг, хүн зондо хамаг хэрэгсэл хүргэдэг хүргэ локомотивнүүдые нигэжэл загадаг ха юм даа,—гэжэ бодомжолон ябатарни:

— Туршалгын станци оноё,—гэжэ нүхэрни дурадхаба.

Сэнхир ногоон шэрээр будагдаһан тепловоз туршагдажа байба. Хэдэн зуун мориной хүсэтэй двигательнүүд нэгэ жэгдэхэнээр хүнгинэнэ. Үниинэй машинист Александр Бизюкин ёһото эмшэлэгшэ шэнгеэр дизельнэ двигательнүүдэй хүдэлхые шагнаархан, тоогүй олон приборнүүдые анхаралтайгаар адаглан хаража, тусхай дэбтэр соо юушьеб даа бэшнэ.

— Туршалга хэр үнгэржэ байнаб?—гээд
Сычков машинистһээ асууба.

— Һайн лэ үнгэржэ байна. Дугуу дунда юу
хэбэртэй. Нэгэ хэды минута болоод туршалг
хэнь,—гээд Александр Бизюкин сагаа харана.

— Хэдэн час соо туршалга хэбэш?

— Зургаан.

Цехэй начальнигай орлогшо машинистын
урмашаһан хэбэртэй.

— Урдань аяар арбан гурбан час соо
хэдэг бэлэйбди. Мүнөө түрүү арга, техникын
лалта ямаршье бэрхэшээл дабаха, ажалаа т
арга олгоно. Бидэнэй улам түргөөр, бүри һай
мотивуудые заһабарилха бүри, орон доторнай
ашаан шэрэгдэхэ ёһотой....

Үдэр бүри ажалдаа шэнэ онһон тухеэрэл
нэбтэрүүлэн ажаллаһан энэ цехэй хүдэлмэр
жалта түйлахал ёһороо түйлана. Тиигэжэ
урид октябрь һарынгаа даабари дүүргэжэ, д
бэдэхи локомотив холын аян замда эльгээхэ
га хэжэ байна ха юм. Теэд түрүү цехэй хүд
энээхэн нэгэ үдэр соо аяар хоёр локомотив за
гаргаха шадалтай. Урдань утаан дэлһэтэ поез
дэһээ заһабарилагдан гаража, табгайта хүлэг
баруулдаг талаан үргэн талаар нээрэн түеш
һэн. Тэрэ үеын хүдэлмэришэдэй олониинь пе
ранхай. Тэдэнэй ажал хэрэгые үргэлжэлүүл
үеын хүдэлмэришэ хүбүүд орёо хүшэр схе
ушажа, шууд түргэн гүйдэлтэй локомотивуу
барилна.

Олоной дундаһаа онсо шалгаржа. ВЛКСМ-э
хүндэтэ тэмдэгтэ хүртэһэн Николай Бур
раад үзэт. Үдэшын институтда һурадаг, ни
байлада эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, ажал
дүй дуршалтай залуу үеын хүдэлмэришэн.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе
нэ баатаршалгаар угтахын түлөө мүрысөөн
лаанагүй дэлгэрэнхэ. Хүдэлмэришэн бүхэн
далаа элсүүлэн ажаллаха, хамтынгаа түсэб
тулаабхэ эрмэлзэнэ. Бүгэдэ урадай энэ ехэ
эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан, локомотив
хүдэлмэришэд эрхимүүдэй зэргэдэ
Эдэнэй дундаһаа онсо шалгарһан Павел Павл
гадада Ленинскэ комсомолой 50 жэлэй ойн
рэ зэргэ һаяшаг олгодоо.

Үргэн һарлул сонхотой, үргэн ехэ цех
һүнишье эршэтэ ажал таһалдагагүй. Шэр
шэнхинэжэн эндэһээл даа, эндэһээ...

К. ЖАМЫ

Эхэ оронойнай ниислэл хото Москва һайндэрэйхеэр хубсаланхай Улаан тугууд, уряа лозунгнууд, плакадуудаар үйлсэ, гудамжанууд шэмэглэгдэнхэй. Үнгэ бүриин галнуудай эмниилдэхэ, носохо, унтархань үдэшын Москвае бүри һайхан, бүри жабхалантай болгоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үдэшэлэн Кремлиин хажууда.

ТАСС-ай фото.

ТОО, БАРИМТАНУУД

◆ 1968 ондо республика доторнай һургуулинуудые дүүргэһэн тухай үнэмшэлгэ 8382 хүн абаһан байна.

Дээдэ һургуулинууд, тусхай дунда һургуулинууд 5634 залуу мэргэжэлтэдые һургажа гаргаба. Тэдэнэй тоодо 2488 инженер ба техникүүд, хүдөө ажахын 1025 мэргэжэлтэд, 1461 багша ба соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудта хүдэлхэ мэргэжэлтэд, медицинскэ дунда эрдэмэй 391, худалдаа наймаанай 269 хүдэлмэрилэгшэд болоно.

◆ 1923 онһоо 1928 он хүрэтэр (табан жэлэй туршада) республикымнай промышленна барилгада 11,2 миллион түхэриг мүнгэн һомологдоһон юм. Харин 1967 ондо тэрэ хэрэгтэ зорюулагдаһан мүнгэнэй хэмжээн түсэбэй ёһоор 142 миллион түхэригтэ хүрэһэн байха юм.

Мүнөө республикымнай промышленность дайнай урда тээхи 1940 онойхидо орбол, валовой продукци 25 дахин ехээр үгэдэг болонхой. Буряадай промышленностиин бүтээһэн зүйлнүүд манай ороной наяад область, хизаарнуудта, хариин 37 гүрэндэ эльгээгдэнэ.

УРАГШАА, КОММУНИЗМ ТЭЭШЭ!

...ир айлшалан ерэжэ, һаруул һай... ...ргүүдээрээ толорно. Октябриин ...ы түгэс замуудынь хаа хаанагүй ...дана. Уһан далай долгитон, ...риин табин нэгэн жэлдэ сам... ...аргы гаргана. Хада уулануу... ...ханза «пообригоо» нээжэ, ха... ...тэ хадагамалнуудаа дэлгээнэ. ...оной ашата баяр билтаран, а... ...габшагай ажалай үнгэ бүрин... ...үдые асарна.

...ай партиин, ороной, арадуудай ...айн һайхан юумэнүүдынь Л... ...агшын һургаалһаа үндэһэтэй. ...э наран—Ленин багша. ара... ...вождь—Владимир Ильич» ...овет хүн бүхэн улаан зүрхэн ...бүхөөр хадагаланхай ябадаг. ...ай һургаһан, үүсхэһэн, заа... ...юумэнүүд манай илалта бүхэн... ...хам бүхэндэ, түсэб бүхэндэ, ...истын хэрэг бүхэндэ оршоно. ...тиимэһээ Ленин багшын түрэ... 100 жэл болоһоной алдарта ехэ ...айн һайхан хэрэгүүдээр угтаха ...совет хүнүүдэй зүрхэнэйнь, ...һанайнь, нэрэ түрынь хэрэг бо... ...гэжэ мэдэнэбди.

...үхэтэ үдэрнүүдые угтан тэмдэг... ...советский арад дабаһан дабаа... ...ингаа, хэһэн ажалайнгаа, бү... ...хэрэгүүдэйнгээ дүнгүүдые гар... ...амжалтаараа омогорходог, зу... ...усадхаха зорилго урдаа та... ...арюун нангин заншалтай. ...эй ЦК-гай октябриин Пленум ...нүхэр Леонид Ильич Брежнев ...үедэ манай ороной ямар хүг... ...байһаниие, Октябриин 51 ...ойе ямараар угтажа байһые ...һэн баяр баясхалан түрүүлмэ... ...үдые дурдаа. Жэшээлбэл, СССР-... ...мышленна продукцинь 1966—... онуудта 30 процентээр ургаха байна. Энэ үе соо 1000 гаран томо үйлэдбэриин газарнууд ашаглалгада орохонь. Промышленностьмнай хүдөө ажахыда мүнөө жэл 300 мянга шахуу трактор, тарил хуряалгын 100 мянга шахуу комбайн, зуун дүшөөд мянган автомашина, гуша һайса гаран миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ үгөө. Нимэл даа, коммунизм байгуулгын үрэ дүн.

Промышленна үйлэдбэритэеэ хамта оронуймнай хүдөө ажахы ургалтын дардам замда оронхой. Манай партиин зүгһөө хүдөө ажахыда хэды ехэ анхарал хандуулдаг байһыень КПСС-эй ЦК-гай һаяхан болоһон Пленумэй түүхэтэ материалнуудһаа эли болоно. Энэ анхаралай ашаар хүдөө ажахыдамнай ехэ амжалтанууд туйлагдаа. 1962—1964 онуудта манай орондо дунда зэргээр жэл соо 133 миллион тонно орооһо тарян хуряагдадаг байгаа һаа, 1965—1967 онуудта жэл соо дунда зэргээр 147 миллион тонно хуряагдадаг болоһон байна. Малаймнай тоо толгой бүри олон боложо байна. Хүдөө ажахыдахи хүдэлмэрилэгшэ бүхэндэ хүртэдэг зайн галай хүсэн жэл соо 22 процентээр нэмэһэн байха юм...

Ленин багшын түрэһөөр 100 жэлэй ойн дүгэлхэ бүри манай алхамууд бүри түргэн, манай амжалтанууд бүри ехэ болохо. Энээниие өөһэдынгөө түсэбһөө элихэнээр мэдэнэбди.

Совет орон дотор олон ехэ, бага үндэһэ яһатан ажаһуудаг. Тэдэнэй хоорондохи хани барисаан эбдэршэгүй бата бэхи. Аха дүү арадуудай амгалан хонгор бүлэ соо сүлөөтэ буряад арад өөрынгөө хүндэтэ һуури эзэлнэ. Коммунис партиин ударидалгаар манай буряад арад түүхэтэ замые гаталжа, В. И. Ленинэй заабаряар шэнэ республика, шэнэ байдал зохёогоо. Октябриин алдарта энэ 51 жэлэй ойе, Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй гайхамшагта үдэрые Буряад орон урматай амжалтануудаар угтажа байна.

Түүхын богонихон хугасаа дотор республикымнай нюур шарай тад ондоо болонхой. Машината индустри, совхоз, колхозуудһаа бүридэһэн түрүү хүдөө ажахы, һалбаран байһан, түрүү соёл болбосорол! Буряад орондо бүтээгдэһэн юумэнүүд—самолёт, электровоз, тепловоз, электромашина, прибор, станок, шэл, нарин сэмбэ, мяхан, тоһон болон бусад—ороноймнай нютаг, нуга бүхэндэ мэдээжэ болонхой. Манай республикада хэгдэһэн зарим юумэнүүд гадаадын дүшөөд орондо эльгээгдэнэ. Нимэл даа, мүнөөнэй индустриальна Буряад ороной түхэл шарайнь!

Манай Коммунис партиин амжалта түгэс ажал хэрэгүүд соонь марксизм-ленинизмын сэсэн мэргэн суртал, багша Ленинэй нангин захянууд, Октябриин хубисхалай улаан манлай туг—арад зоной арюун һайхан этигэл найдабари хододоо сохилон байнал. Хүнэй ажабайдал, хүнэй жаргал, хүнэй түлөө тэмсэл манай Ленинскэ партиин һүлдэ тугынь болонхой гээд мэдэнэбди. Тиимэһээ парти, Ленин, арад гурбанай холбоон эбдэршэгүй мүнхэ. Ленинэй, Коммунис партиин, Улаан Октябриин, Коммунизмын эдэ дүрбэн дээдэ эрдэниин зүгһөө наранай элшэ шэнги дулаахан, халуухан элшэ зүг бүхэн тээшээ сасаран һолонготоно. Энэ элшыень бүхы ажалша зон мэдэрэн, тэмсэлээ, ажалаа зоригтойгоор, хубисхалша ёһоор зохёоно.

Ленин мүнхэ, Октябрь мүнхэ!

ҮНЭН БЭЕЭ БЭЕЛЭЭБДИ

Октябриин революциин 51-дэхи ойе угтажа байнабди. Энэ хугасаа соо манай республикада эрдэм ухаанай хүгжэһэн тухайда һайса бэшэгдэһэн, хэлэгдэһэн байха. Тиимэһээ минии урда бэрхэшээлтэй зорилго табигдаба—Буряад орондо эрдэм наукын хүгжэһэн тухай бэшэхэ.

Октябрь, Буряад орон, тэрэнэй арад зоной хуби заяан. Эдэ бүгэдэ минии толгойдо ехэ олон бодол түрүүлнэ. Юундэб гэхэдэ, манай элинсэг хулинсагууд ямар байгааб? Үзэг бэшэг мэдэхэ хүнүүд гарай хургануудай тооһоо үсөөн байгаа гээд бодоном.

Гэгээрэл болбосорол тээшэ хэһэн алхамууд... Энэ сагнай тиимэшье үни болоогүйл даа. Гушаад оной газетэнүүдые гү, али архивай бусад материалнуудые харахада, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха хүдэлмэри эндэ тэндэ тиимээр, иимээр ябуулагдажа байна гээд бэшэгдэһэн байдаг. Эрдэмтэдшье тон үсөөхэн байһан гээшэ ааб даа. Бурят-Монголой эрдэмэй хүрээлэн 1922 ондо бии болоо. Иигэ иигэһээр лэ эрдэм ухаанай зургаанууд һалаануудаа табиһаар олошороо гээшэ һааб даа.

Бурят-Монголой агропединститут. Удаань багшанарай, зооветеринарна институдууд. Эрдэм шэнжэлгын талаар культурын институт бии болоо бэлэй. Мүнөө Буряадай республикада эрдэм ухаанай ехэ центр—СССР-эй Наукануудай академиин Сибирьтэхи отделениин филиал бии болонхой гэжэ уншагшад үнинэй мэдэдэг болоһон байха. Буряад орондо мүн 4 дээдэ һургуули, тусхай эрдэмэй олон дунда һургуулинууд бии. Ниитэ һуралсалай дунда, найман жэлэй һургуулинуудые тоолоногүйбди. Эрдэм гэгээрэлэйнгээ талаар Буряад орон Совет гүрэн соогоо түрүү республикануудай нэгэн болонхой. Эрдэмтэдэйнгээшье тоогоор нэгэ түрүү һуури эзэлдэг байнабди гэжэ омогорхон тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб. Энээниие манай филиалай, тэрэнэй хоёр институдуудай—естественнэ ба ниитын эрдэмэй институдуудай эрдэмтэдэй тоо гэршэлжэ байна.

Мүнөө филиалда 371 хүн, тэрэ тоодо эрдэмэй 6 доктор, 69 кандидат, тэдэнэй 3 докторынь, 50 кандидадынь буряадууд хүдэлнэ. 132 эрдэмтэд, 103 лаборант болоно. Энэ тоое арбаншье жэлэй саада тээ байһан 35 эрдэмтэдтэй (тэдэнэй 12-ынь эрдэмэй кандидат) сасуулаа һаа, Буряадай филиалда эрдэмтэдэй олошорһые, эрдэм шэнжэлэлгын улам үргэдэһые үшөө дахин тодорхойлхо байнал.

Ниитын эрдэмэй институтда элитэ эрдэмтэд—түүхын эрдэмэй докторнууд П. Т. Хаптаев, Е. М. Залкинд, И. А. Асалханов, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй докторнууд А. И. Уланов, Л. Е. Элиасов, эрдэмэй кандидадууд В. Ц. Найдаков, Ц. Б. Цыдендамбаев, философууд Д. Д. Лубсанов, Д. Р. Дарбанов болон бусад хүдэлжэ байна.

Эдэ бүгэдэн хадаа агуу Октябриин аша үрэ, В. И. Ленинэй сэсэн сурталай бодото бэелэл мүн. Урдань гээгдэнги заха хизаар байһан Буряад орон мүнөө эрдэм наукын центр болонхой гээд дахин дабталтай гү.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибирьтэхи отделенидэ манай филиал дүрбэдэхинь юм. Энээниие саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ республикын хүтэлбэрилэгшэдэйшье, Сибирьтэхи отделениин президиумэйшье зүгһөө ехэ анхарал хандуулагдана. Энэ жэлдэ гүйсэхэеэ байгаа манай филиалай арбан жэлэй ойтой дашарамдуулан, СССР-эй АН-най Сибирьтэхи отделениин президиумэй нүүдэл заседани манай городто хэгдээ юм. Манай республикада эрдэм хүгжөөхэ хэрэгтэ энэнь ехэ удха шанартай хэмжээ ябуулга мүн. Тиимэһээ манай эрдэмтэд ехэ бэлэдхэл хэжэ байна. Сибирьтэхи отделениин президиумэй энэ заседанида томо томо эрдэмтэд—академигууд хабаадаха юм.

Естественнэ, ниитын эрдэмэй олон һалбаринуудаар хэгдэжэ байгаа эрдэм шэнжэлэлгэнүүд хадаа совет эрдэмэйшье, мүн Буряадай республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай байха юм. Жэл ерэхэ бүри эрдэм шэнжэлэлгын хэмжээн, дэлисэ улам улам үргэдэжэ байна. Мүнөө олон һалбаринуудаар эрдэм шэнжэлэлгэнүүд хэгдэжэ байна. Энээниие гэршэлхын тулада зарим тэды жэшээ баримтануудые дурдалтай. Геолого-минералогическа эрдэмэй доктор, профессор О. В. Макеевэй ударидалга доро почвоведениин таһагай эрдэмтэд аша туһатай шэнжэлэлгэнүүдые хэжэ байнхай. Мүн биологиин, геологиин талаар, молекулярна ба радиофизикээр олон эрдэмтэд ехэ хүдэлмэри хэнэ.

Ниитын эрдэмэй талаар түүхын, соёлой, хэлэ бэшэгэй, литературын, урод. буряадай болон Сибириин бусад арадуудай, мүн зүүн зүгэй арадуудай аман зохёол ба искусство үргэнөөр шэнжэлэгдэдэг болонхой. Гадна мүнөө үедэ совет обществодохи социалис хүгжэлтые тодорхойлхо социологическа шэнжэлэлгэнүүд хэгдэдэг болоо.

Түбэд, монгол болон зүүн зүгэй бусад хэлэнүүдээр угаа олон бэшэлгэнүүд, барламал бэшэгүүд институдта бии. Энээнэй үндэһөөр зүүн зүгэй арадуудай соёлой түүхэ, индо-түбэдэй медицинэ шэнжэлэлгэ хэгдэжэ байна.

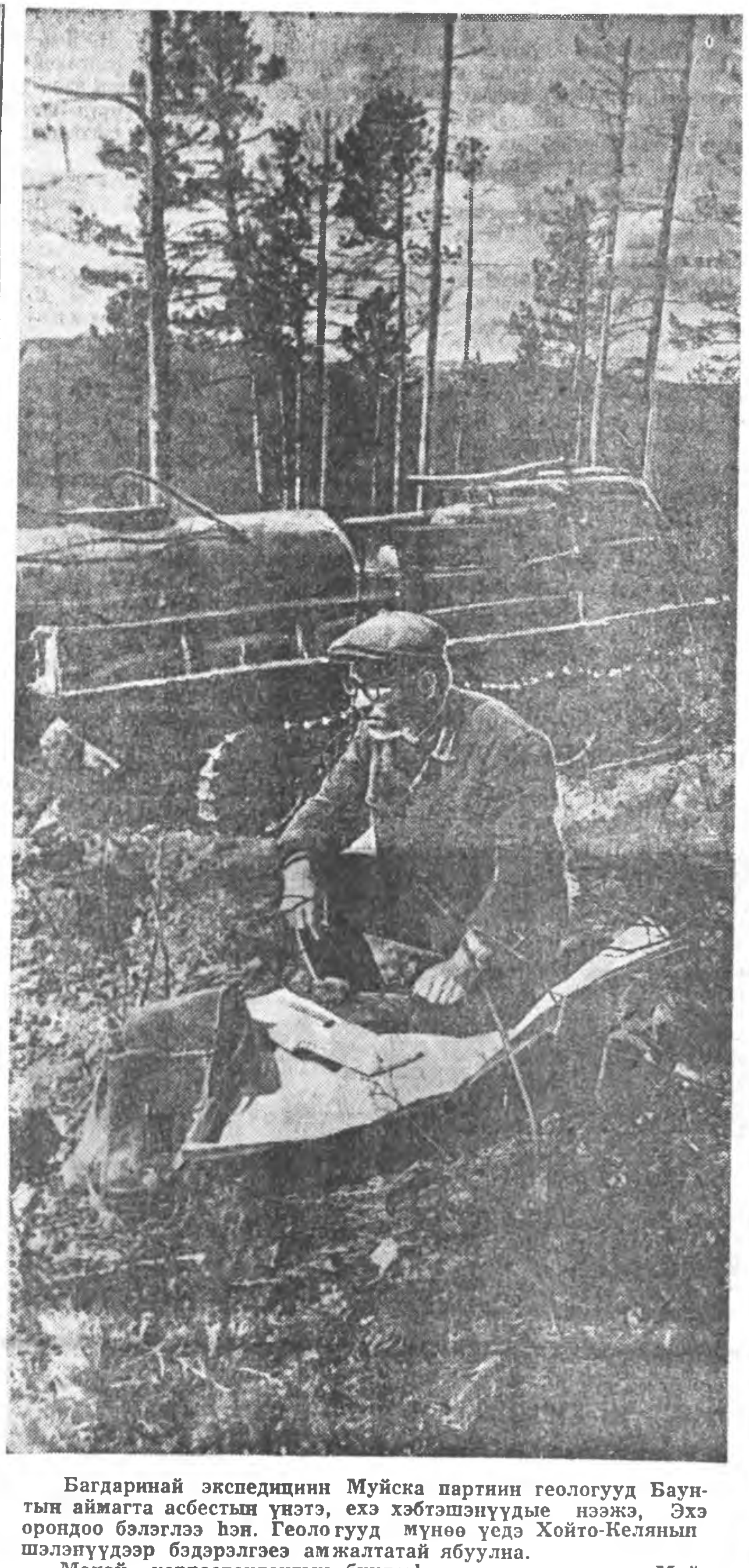
Экономикын таһагта хэгдэжэ байһан эрдэм шэнжэлэлгын хүдэлмэри манай институдта нилээдгүй ехэ һуури эзэлдэг.

Манай филиал ороной эрдэм шэнжэлэлгын зургаануудтай, мүн хилын саанахи эрдэм шэнжэлэлгын газарнуудтай, тус тус эрдэмтэдтэй хани барисаагаа улам үргэдхэнэ. Академигууд М. А. Лаврентьев, А. А. Трофимук, В. А. Каргин, М. М. Шемякин, С. А. Христианович болон бусад һүүлэй хэдэн жэлэй турша соо манай филиал ерэжэ, туһаламжа үзүүлһэн байгаа. Тиихэдэ Монголой, Венгриин, Польшын, Англиин, Франциин, Индиин, Непалай болон бусад оронуудай эрдэмтэд манай филиалда ерэжэ ошоһон байна.

Нүгөө талаһаа филиалай эрдэмтэд Монголой Арадай Республика, Германиин Демократическа Республика, Чехословаки, Румыни, Инди, Швеци, Австрали, Япон болон бусад гүрэнүүдээр ябажа, уласхоорондын конгрессүүд, конференцинүүдтэ хабаадаһан байна. Мүн хилын саанахи эрдэм шэнжэлэлгын зургаануудтай, тус тус эрдэмтэдтэй литератураяа абалсадаг гуримтай болонхойбди.

Иигээд байхадаа манай филиал эрдэм шэнжэлэлгын талаар ехэ замда ороһон, үнэн бэеэ бэелһэн эрдэм ухаанай центр болонхой. Манай эрдэмтэдэй үмэнэ мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэмэ ехэ ехэ зорилгонуудай табигдажа байһаниинь ойлгосотой. Эрдэм шэнжэлэлгэнүүдые аша үрэтэй болгохо, научна хэмжээень дээшэлүүлхын тулада эрдэмтэд ехэ оролдолго гаргана, саашадаашье улам улам шармайн оролдохонь лабтай.

И. БУРАЕВ,
СССР-эй Наукануудай академиин Сибирьтэхи отделениин Буряадай филиалай эрдэмтэ секретарь.

Багдаринай экспедициин Муйска партиин геологууд Баунтын аймагта асбестын үнэтэ, ехэ хэбтэшэнүүдые нээжэ, Эхэ орондоо бэлэглээ һэн. Геологууд мүнөө үедэ Хойто-Келяныш шэлэнүүдээр бэдэрэлгээ амжалтатай ябуулна.

Манай корреспондентын буулгаһан энэ зураг дээрэ Муйска партиин ахалагша техник-геолог В. М. Седов.

МИНИИ БАЯР

...ир бага наһамни юрын бү... ...булэдэ үнгэроо һэн. Тиихэ... ...эхэнэр хүн буруугай бэл... ...һээ гарангүй, боро гэртээ ...ха, хайран наһаяа барадаг ...н. Тэрэ үеын байдалай заха ...бага зэргэ харагдаһан бай... Эхэнэр хүн хара гэрэй бар... боложо, юушье харан, үзэн... үнгэргэдэг байгаа.

...гэрһэн тэрэ саг бусалтагүй ... Гэгээн гэрэлтэ, зол жар... ...байдал мандаа. Урдын юумэ ...хада зүүдэн мэтээр үзэгдэнэ. ...жэлнүүд календариин хуудэ... ...һандал удаа дараалан үн... Хубисхалай түрүүшын ...нүүд, колхозуудые эмхидхэ... ...онууд, дайнай хатуу шэрүүн ...үүд һаңаанһаам гарадаггүй.

...еволюци боложо, Совет заса... ...тогтоходо хэды ехэ баяр бо... ...гээшэ һэм. Үмсынгөө өөдэгүй... ...нуудалые шэнадхэжэ, хамтын ...нэгэдхэн ажаллахада хаба... ...байгаа бэлэй. Би эдэ бүгэдын ...э бололсоноб. Юуб гэхэдэ, ...манай үлэгдэлые үндэһөөрнь ...н усадхаһанай һүүлээр, шэ... ...социалис байдал зохёолгодо ...эрээ хабаадалсаһан байхаб. ...гэжэ колхозой, совхозой һаа... ...н боложо, олон жэлдэ ажал... ...

...ани нүхэр Галсантаяа хам... ...аар гуша гаран жэл болообди. ...хугасаа соо һайн һайхан ... үзэгдөө, зол жаргал ерээ. ... найман арюун үхибүүдэй ...эхэ болонхойбди. Эрдэм ...тулигүй хосорһон хуушанай ...мартагдаа. Коммунизмын гэ... һайхан замаар дабшажа ...ан мүнөө сагые харахадаа ...хын ехээр баярланаб. Өөрөө ...эй тэдхэмжэдэ гаранхайб. ...—Аргатын совхозой луго...

...э хүүгэднай эрдэмэй шата ..., үетэн нүхэдэйнгөө зэр... ...дли тэгшэ алхална. Тэдэ... ...улыень дүрөөдэ, гарыеш... ...а хүргэжэ байһандаа омог... ...Үмсэмэ басагам медицинскэ ...вер, Доржо—багша, Лида— ...н мединститудай студент, ...й—совхозой ветеринарна ...вер, Ринчин—врач, Улаан... ...медучилищиин багша, Пе... ...Свердловскын юридическэ ...удай студент, Злата—ба... ...й училищи дүүргээд, ню... ...хүдэлнэ. Эдэнэр бидэнэй ...жүүлгээр ажалай, һуралса... ...луун харгыда ороо. Бидэ... ...тэ эхэ ёһоной нангин уял... ...үргээ гээшэбди. Энэ хадаа ...Октябриин аша габьяа.

...өөдэр Совет засагайнгаа ... жэлэй ойе тэмдэглэжэ ...а, эхын юрөөлөөр ургажа ...ир үетэниие амаршалнаб. ...айбан, зол жаргалаймнай ...тэ мүнхэдөө бүхэшэгүй... ...даран мандат лэ!

Эрдэни БОДИЕВА,
олон үхибүүдэй эхэ, пенсионерка.

...гажан.

ТОО, БАРИМТАНУУД

◆ Республикымнай мал ажалай гол һалбаринуудай нэгэн хонин ажал болоно. Хонин һүрэг жэлһээ жэлдэ олошорно. Хэрбээ 1923 ондо республика 271 мянган толгой хонитой байгаа һаа, мүнөө 1,5 миллионһоо дээшэ гараба. Ашаг олзонь нилээд дээшэлнэ. Хэрбээ 1950 ондо 1011 тонно нооһоной абтаһан һаа, 1967 ондо 4500 тоннодо хүрэбэ. Хониной мяха абалга 3,5 мянганһаа 16,8 мянган тонно хүрэтэрөө нэмээ.

◆ Республика доторнай арадай засагай органуудта бүхыдөө 8104 депутат һунгагданхай. Тэдэнэй 14-ниинь СССР-эй Верховно Соведтэ, 5-ниинь—РСФСР-эй, 127-ниинь Буряадай АССР-эй Верховно Соведүүдтэ, мүн нютагай Соведүүдтэ 7958 депутат һунгагдаһан болоно.

◆ Республика доторнай 600 шахуу клуб ба культурын байшангууд, 1500 гаран библиотекэ, 860 шахуу киноустановко хүдэлнэ. Буряад ороной гурбан театрта, филармони болон ансамбльда 400 гаран артистнар хүдэлнэ.

Түнхэнэй аймагай Саянай совхоздо залуу зоотехник Роза Иргилеевна Зурбаевагай хүтэлбэри доро политическэ һуралсалай хэшээл һонирхолтойгоор үнгэргэгдэнэ. Тус һургуули хүтэлэгшэ уран зохёолой болон политическэ номуудые хэрэглэдэг. Совхозойнгоо тоо, баримтануудые, жэшээнүүдые хэрэглэлсэдэг. Нүхэр Зурбаева хэшээлнүүдтээ бэлдэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

СОВЕТ ХҮНЭЙ ШЭНЖЭ

Совет хүнэй шэнжэ тухай бодолгото болооб. «Совет омогорхол» гээд бидэ хэлэнэбди. Юун бэ тэрэ? «Совет патриотизм» гэдэгбди. Моральна шэнжэ. Хайшааб?..

Гүрэн түрынгөө бэелүүлжэ байһан политикаһаа удхалжа, совет хүнэй моральна шэнжэ, сэдьхэл бодолынь түхэлжөө гэл һаа, алдуу болохогүй. Зүб даа мүнөө сагай хүн сэдьхэл бодолоор баян, эрдэм түгэс болонги. Таби нэгэн жэлэй туршада шэнэ ёһоной, шэнэ абаритай хүн, совет хүн торнижоо.

Манай хүнүүдэй ямар болоһые мүнөө сагай буряадуудай абари зангаар тухайлхаш. Октябриин аригуун һайхан элшэ туяагаар жэгнүүлэн, тон богонихон саг соо феодальна гуримта байдалһаа социализмын үргэн замда сэхэ ороһон Буряад ороной хүн зон олон яһата совет арадтаяа хамта коммунизм байгуулалсажа ябана ха юм. Мүнөө сагай буряадуудай сэдьхэл бодолые һунажа мүргэһөөр Богдын хүреэн хүрэдэг байһан элинсэг хулинсагуудай хитайнь алишье талаарнь сасуулхагүйш.

— Һэ, хэлэбэш даа баһа. Ивалгын дасанда хуралай болоходо, үбгэд, хүгшэд һүрэгөөрөө ерэшэдэг бэшэ гү?—гээд зариман торгожорхибоб гэһэн һанаатай, олон удхатайгаар урдаһааш шэртэхэ. Байгты, яаралтай тобшолол бү хэе.

Нэгэдэхеэр, хуралда бүхы буряад үбгэд, хүгшэд ерэдэг гээ һаа, тон ехээр эндүүрхэт. Хоёрдохёор, хуралда ошолгон мүнхэ бэшэ, саг зуурын ябадал гээ һаа, гомдолгүй бэзэ. Теэд тэдэ хүгшэд бүхы наһаараа үнэн сэхээр хамтын ажалда хабаадаад, сагайнгаа хүсэхэдэ пенсидэ гараһан хүнүүд. Һонирхоһонойнгоо ехэдэ гэхэ гү, али сүлөөтэй сагаа үнгэргэхын түлөө зариманиинь ябажа болоо. Зүгөөр ниитын хэрэгэй түлөө иимэ тиимэ юумэн хэрэгтэй болоо гээд, аргатай бол туһалыт гэбэлтнай, тон дуратайгаар зүбшөөлөө үгэхэ.

Нээрээшье хэды олон үбгэд, хүгшэд, хуулита амаралтадаа гараһаншье һаа, ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадаһан зандааб! Тэдэниие нэгэ хэды үлүү зэдэй түлөө ябана гэхэ гү? Үгы ааб даа! Юрэл олоной хэрэг бүтээжэ ябанаб гэжэ һанахадаа, сэдьхэлынь ханадаг ха юм.

Жэшээнь, Яруунын аймагай Исэнгэ тосхондо Норбоев Аюша Бодиевич гэжэ далаад гаратай коммунист ажаһуудаг. Тэрэ хүн мүнөө хүрэтэр һүхээ бариад, дархашуулаар ниитын малай байра барилсаһан зандаа. Исэнгэдэ тиимэшүүл олон. Тэрэл аймагай наада захын Үльдэргэ тосхоной пенсионернүүдэй хүсөөр дунда һургуулиин байшан, интернат, музей—олохон лэ юумэн бүтэһэн байха. Тэдэниие хуушанай коммунист, Россин Федерациин тусхайта пенсионер Жамбал Доржиевич Сампилон ударидадаг. Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагай Оронго тосхондо ажаһуудаг тусхайта пенсионер Радна Будацыренович Бимбаев һайн дураараа колхозойнгоо партийна гэгээрэлэй кабинет даадаг. Тэрэмнай республика доторхи эгээл дайшалхы атеистнүүдэй нэгэн. Имэрхүү жэшээнүүд нютаг бүхэндэ элбэгээр олдохо.

Баһа нэгэ иимэ жэшээ дурдая. Үнгэрэгшэ хабар Яруунын аймагай Нарһатын совхозой хонишон Валентина Цыдыпова ажал дээрээ ёһотой габьяа гаргаа бэлэй.

...Валентинын үглөөгүүр хонидоо адуулганда гаргахадань, огторгой сэлмэг дулааншуу байгаа һэн. Гэнтэ үдэһөө хойшо хүлеэгдээгүй шуурган буужа, газар тэнгэри хоёр ниилэшэхэдэл гэбэ. Дүтэ тойрон юуншье харагданагүй. Агаарай байдал хиирэһэн шэнги аашалжа, нюдэ, нюур руу саһаар шэдэлнэ. Хонидоо гэр тээшээ туужа абаашахам гэхын аргагүй.

Хонишон зүрхөө доро даран, моринойнгоо хазаар абаад, гэртэнь табижархиһан бэеэрээ, хонидоо мойсогойлон суглуулаад, бүхэли һүниндөө тэдэнээ ябагаар тойрожо хоноо. Хазааргүй моринойнь бусахада, мэгдэһэн нүхэдынь зондо дуулгажа, олоороо Цыдыповае бэдэржэ гараба. Теэд һүниин шуурган соо олохонь бэрхэ, өөһэдөө төөришэхөөр. Гэбэшье үглөөнэй дүрбэн сагаар Валентина хонидтоёо олдобо. Нэгэшье толгойнь гарзалаагүй.

— Минии өөрым хонид һэн гү? Совхозой зөөри яашьег. Өөроо амила абарһуу,—гэжэ Валентина Цыдыпова сэдьхээгүй. Тингэжэ бодохо бодол ухаанайнш үзүүртэ үгы байгаа. Яахадааб гэхэдэ, Валентина Цыдыпова—совет хүн. Ажалые нэрэ хүндын, габьяа солын хэрэг гэжэ тоолодог манай орондо ажалша хүн бүхэн иимэрхүү абаритай байхал.

Валентина Цыдыповае бэдэржэ гарагшад баһал совет абаритантай байһанаа харуулаа ха юм.

— Бидэ харюусаха һэн гүбэли. Яахамнайб, даажа байһан хүнһөөнь асууна ааб даа. Энэ шуурган соо төөришэһэн хүниие хаанаһаа олохобибди?—гэхэ хүн тэдэнэй дунда байгаагүйнь мэдээжэ. Эндэ одоол «Нэгэн—бултанай түлөө, бултадаа—нэгэнэй түлөө» гэһэн коммунис ёһо гурим бодото дээрээ гаража ерэнэ.

Энээнтэй дашарамдуулан, ташха ондоо нэгэ баримта дурдая. «Известия» газетын хабсаргалта болон хэблэгдэдэг, уншагшадай дурые буляаһан «Неделиин» нэгэ номерто томохон статья уншаһанаа һананаб. Хуряангыгаар удхыень хэлэхэдэ, иимэ: Японой бүлэг загаһашадай онгосонь эбдэржэ, олон хүн уһа залгин хосоржо, үлөөшэдынь хүсэ шадалайнгаа мүхэтэр тамаржа, нэгэ бишыхан нэрэгүй аралхан дээрэ гараба ха. Эдихэ ууха юумэгүй, туража үхэхынгөө тэндэхэнэ, мухар талаан тудаа юм гү?, эрьеһээ холохон бэшэ бургааһан доро булаатан хүнэһэнэй нөөсэ оложорхибо. Тэндэнь мяханай, загаһанай консервэ, сухаари байба. Хүнэһэнһөө бага багаар эдихэ гэлсэбэ. Теэд... Үглөөдэрынь хүнэһэнэйнь нөөсэ үгы болошоо. Өөһэдынь дундаһаа нэгэниинь хулуужа, гансаараа эдихэ гэжэ ондоо тээ хадагалаа бшуу. Нүхэдэйнгөө үхэһэн хойно эдихэ юумэ хулууһанайнгаа ашаар амиды үлэһэн залуу хүбүүн (тэрэниие манай уһан сэрэгшэд оложо, хүл дээрэнь гаргаад, нютагтань бусааһан байгаа) удаан ябаагүй.

Буржуазна үзэл сурталай ажал ябуулагшад ганса хүнэй эрхэ сүлөө тухай шүлһөө сэсэрүүлэн, олон табые шашажа, капиталис хуули ёһые шадалаараа магтадаг. Ганса хүнэй эрхэ сүлөө гээшэнь хүн бүхэн хамараа хараад лэ, хубиингаа жаргал тухай шэбшээд ябаг гэһэн удхатай. Иимэ эрхэ сүлөө хэндэ хэрэгтэй юм? Хүршыемни хээрын хүхэ шоношье зулгаажа байг, намда хамаагүй гэжэ гү? Иимэ үзэл бодолтой нэгэшье совет хүн сэдьхэлээрээшье, ябадалаараашье эбсэхэгүйл даа.

Олоной жаргалые өөрынхиһөө үлүүдэ бододог, ниитын ажалые аминайнгаа хэрэг гэжэ тоолодог, Эхэ оронойнгоо, түрэл арадайнгаа түлөө ами наһаашье хайрлахагүй—иимэл даа совет хүн. Энэ ушарые Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ гаргаһан баатаршалганууд гэршэлнэ. Совет хүнүүдэй баатаршалга гитлеровецүүдые һүрдөөдэг, сошоодог һэмнай!

Гэхэ зуура бидэ юрын лэ фанатигууд бэшэбди. Буржуазна үзэлтэн тиигэжэ бидэниие нэрлэдэг. Тэрэ хэлээшэнь мылын хөөһэндэл тэһэрдэг ааб даа. Манай ороной эрхэтэд, үндэһэн бүриин совет хүнүүд юунэй түлөө тэмсэжэ байһанаа анханһаа хойшо һайн ойлгонхой. Тиимэл хадаа совет хүн бүхэн агууехэ поэт В. В. Маяковскиин эдэ үгэнүүдые дабтаха эрхэтэй:

Нью-Йорк—
бараг лэ городхон.
Харин
малгайгаа хууланагүйб олойроод.
Совет хүнүүдтэ
бии юм омогорхол:
Сумаата буржуйе
шэртэгшэбди оройһоонь!

Ц. ДОНДОГОИ.

Цокто НОМТОЕВ

ҮНГЭРҺЭН ТҮҮХЫЕ ҮНЭНШҮҮЛЭГШЭ ГЭРШЭ

Ульдэргын арадай музейе нээлгэдэ зорюулнам

Сэсэрлиг оронойм
Сибирьтэ оршодог Ульдэргэ
Үрэжэлтэй баян.
Үнэр тэнюун нютагнай,
Анхан сагhаа,
Амидаран нютагжаhан
арадниин.

Арюун сэдьхэлтэй,
Ажалша hайхан заншалтайшье
hаа,

Ангита hуудалай
Аюулта оршолондо дарагдан,
Ажалайнгаа үрэ
Амасангүй ядан зүдэрдэг hэн.
Хурса туруутай
Хурдан агта тэнжэбэшье,
Үбhэ хоолгүй,
Үбэлэй тэндэ үргүүлдэг hэн.
Бэлигтэй үринэр —
Бэрхэ хүбүүд түрэбэшье,
Бодолоо hалбараан,
Буруугай бэлшээриhээ
гарадаггүй hэн.
Ульдэргым арадай,
Үнгэрhэн сагые баталха,
Байhан байдалай,
Бодото үнэнине гэршэлхэ
Музейн үүдэн
Мүнөөдэр нээгдэн уриба.
Үбгэд, айлшад,
Үргэн олоороо морилбот,
Үхибүүд залуушуул,
Үзэхэ hонирхохоо сугларбат.
Харагты, үзэгты!
Харюу ологты асуудалдаа.
Үнгэрhэн түүхэеэ
Үнэншэн харыт нюдөөрөө!
Олдоhон жаргалаа
Оюундаа сэгнэн энхэрыт!
Үбгэд захамнай
Үнэхөөрөө нимынь баталаг лэ!
Хойто үемнай
Хубисхалай ашые сэгнэг лэ!

РЕПОРТАЖ

СОЁЛОЙ ШЭНЭ ГУЛАМТА

Һаяшаг Ульдэргэдэ хүлгөөтэйхэн байба. Һургуулиин үхибүүдhээ эхилээд, үндэр наhатай үбгэд, хүгшэд хүрэтэрөө бүгэдөөрэн hайндэрайхеэр хубсаланхай, хайшаашьеб даа яараха юм. Теэд, хайшаа яаралданаб? Угайдхадаа hайндэр бэшэ.

Уданшьегүй бултааран шахуу нээгдэхээ байhан шэнэ музейнгээ хажууда суглараад:

— Өөрын музейтэй болоhомнай хүрөө гээшэ. Энэ бэеэрээ орожо харанаймб даа. Һонирхолтой,—гэжэ нэгэ үбгэжөөл дуугарба.

— Буда ахайн ерэхые хүлеэе. Тэрэнэй ерээдүйдэ хайшан гэжэ нээхэбши, гомдохол,—гэжэ «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ Д. А. Бальжанов хэлэбэ.

Тулгуур тулаhан, хурыган дотортой дэгэл дээгүүрэе утаhан бүhэ бүhэлhэн, буурал сагаан hахалтай үбгэжөөлэй ерэхэтэй хамта шэнэ музей нээлгэдэ зорюулагдаhан митинг эхилбэ. Хизаар ороноо шэнжэлгын музей хадаа «Коммунизм» колхозой правлениин, парткомой, нютагай интеллигенциин, эндэхи үндэр наhатайшуулай зүблэлэй (Совет старейшин) эдэбхи үүсхэлээр эмхидхэгдэhэн. Тэрэнэй саашанхи хүмүүжүүлхы үүргэ тухайда БурАССР-эй культурын министр П. Н. Нимаев, Социалис Ажалай Герой, Ульдэргын дунда hургуулиин директор Ц. Н. Номтоев, КПСС-эй Ярууны райкомой секретарь Р. Г. Раднаев, үндэр наhатайшуулай зүблэлэй түрүүлэгшэ Ж. Д. Сампилон гэгшэд үгэ хэлэхэдээ онсо тэмдэглээ.

Ульдэргынхидэй баясаханьшье баhа зүйтэй. Өөрын музейтэй болохын тула жэлэй туршада тэдэнэр яhала оролдоо. Эдэбхи үүсхэлынь, оролдолго эрмэлзэлгэнь миин hалаагүй. Энэ талаар Ж. Д. Сампилон, Ц. Н. Номтоев, К. Ш. Сиденов гэгшэд илангаяа ехээр оролдоhон байна.

Уданшьегүй улаан утаhан хайшалагдажа, музейн экспонадуудтай хүнүүд танилсахаа оробо. Бултанhаа урид үнөөхи буурал сагаан толгойтой Буда ахай богоhо алхажа ороод, Ленинскэ таhагай экспонадуудтай танилсажа захалба.

Владимир Ильич Ленинэй энеэбхилэд гэhэн харасые адаглан шэртэхэдээ, наян таба наhанайнгаа богоhо дээрэ ябаhан Буда Намсараев Буряад оронойнгоо, тэрэ тоодо ульдэргынхидэйнгээ хаанта засагай үедэ зобожо ябаhые заатагүй hанаа ёhотой. Жараад жэлэй саада тээ ульдэргынхид музей тухай бодохоhоо байтагай, үглөөдэрэйнгөө хүсөөг хилээмэн тухай бодомжолжо, сурба нюсэгэн үхибүүдээ харахадаа уйдажа ябаа бшуу. Агуу Ленинэй партиин, Октябриин революциин аша туhаар эрхэ сүлөөтэй, амгалан тэнюун ажабайдалтай болоhон буряад арадай соёл культура танихын аргагүйгөөр хүгжөө бшуу.

Энээниие Буда ахай яhала hайн мэдэнэ. Тиимэhээ тэрэ тон анхаралтайгаар В. И. Ленинэй ажал ябуулгын али нэгэ үеые харуулhан фотозурагуудые харана. Ульдэргэдөө хамтын ажахы байгуулалсаhан, коммунын, түсэбтэ табан жэлнүүдэй, дайнай болон табяад онуудай үедэ шадахысаа ажалда ябалсаhан, бултанай магтаал хүндэдэ хүртэhэн Буда Намсараевтай хамта музейн удаадахи таhалгада оролсобобди. Буряадай түрүүшын революционернүүдэй ажал ябуулгые бодотоор харуулhан фотоветриныи ойро ошоод:

— Эдэнэр лэ даа, Ленин багшын үнэн сэхэ шабинар, туhалагшад,—гэжэ тэрэ омогорхонги дуугарба.

Цыремпил Ранжуров, Павел Балтахинов, М. Н. Ербанов, М. М. Сахьянова гэгшэдые таниха, мэдэхэ байhан тухайдаа тэрэ хөөрэжэ орбо.

Наян таба наhан... Наян табан жэлэй гү, али табяад жэлэй саада тээ Ульдэргэ нютагынь ямар байгаа hэм? Жэшээнь, 1932 ондо Ульдэргэ нютагта (тиихэдэ Калининай нэрэмжэтэ колхоз байгаа) оройдоо 15 үрхэтэ айл, 12 толгой эбэртэ бодо мал, 30-аад хонин, 30 морин, 10-аад шахуу морин плуг, нэгэ морин молотилка байhан намтартай. Харин мүнөө? Буда ахайhаа hурахада:

— Колхоз байгуулха үедөө яhала тоолоогүй hэм. Харин мүнөө тоо томшогүй олоор үдэhэн алдуу малнуудые нам шэнги хүн тооложо захадахагүй,—гээд энеэбэ.

Доодо үеынхидэй зол жаргалтай hуухын тулада С. М. Бакиров («Пролетарска» гэжэ коммунын анханайнь түрүүлэгшэ, 1929 он), Ч.-Д. М. Жигмитова (Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой анханайнь түрүүлэгшэ, 1931 он), Б. Д. Дамдинов, В. М. Садовский, Д.-Ж. Д. Дампилон, С. Р. Раднаев гэгшэд Буда ахайтай сугтаа эсэхые мэдэнгүй хүдэлөө hэм бшуу.

— Гушаад жэлэй саада тээ өөрын музейтэй болохобди гэжэ hанаа hэн гүт?—гэжэ hурахадам, Буда Намсараев бодолгото болоhоной удаа:

— Музей тухай бодомжолхо сүлөөгүй, ябаа hэмди. Харин Ленин багшын ашаар эрхэ сүлөөтэй болоjо, өөрын музейтэй болотороо түбхинөө бшуубди. Мүнөө үеынхиднай ахамад нүхэдэйнгөө хэhые, түрэл нютагайнгаа түүхые мэдэхэ аргатай болоо гээшэ,—гэжэ сэдьхэлээ ханангги хэлээ бэлэй.

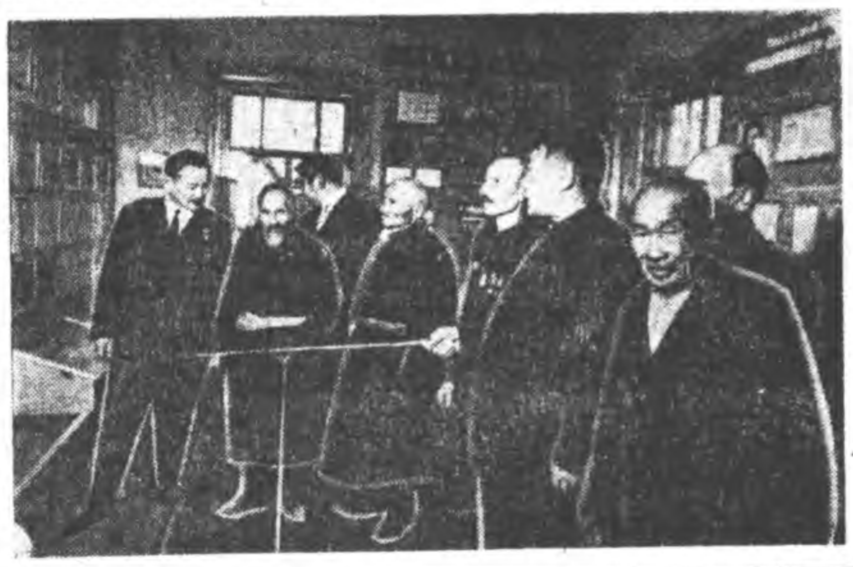
Зүб даа! Ульдэргэ нютаг алишье талаараа танихын аргагүйгөөр хүгжэн hалбараа. Стадион, клуб, библиотекэ, дунда hургуули, хүүгэдэй хүгжэмэй hургуулиин филиал, музей... Гэр бүхэндэ мүнөө үеын эрилтэдэ тааруу елэгэр гоё мебель, хубсаhа угаадаг машина гэхэ мэтэ хуу бии. Хэрбээ 1931 ондо оройдоо табин хүн hургуулида hурадаг hаа, харин мүнөө 300 гаран үхибүүд hуралсана. Ульдэргын дунда hургуули дүүргэhэн хүбүүд, басагад элдэбын мэргажэлтэй, нэрэ суутайшье болоноой. Жэшээнь, биологиин эрдэмэй кандидат Г. Ж. Жанчипов, Ленинградай хүдөө ажахын институдай аспирант Ц.-Д. Б. Цыренов, республиканска больницын хирург А. Б. Раднаев болон бусад түрэл нютагаа суурхуулжа байдаг. Багша, уран зохёолшо, Социалис Ажалай Герой Цокто Номтоевич Номтоев тухайдаа бодоод үзэхэдөө, ульдэргынхид омогорхохын ехээр омогорходог.

Эдэ бүгэдэнь халаа агуу Лени[нэй] партиин, Октябриин революци[ин] ашаар олгогдоhон хуби заяан гэ[...]

Ульдэргынхидэй соёл культур[а] ажахын хүгжэлтэтэй дүтөөр та[...] саха гээ hаа, хизаар ороноо шэнж[э]хэ музейдэнь нэн түрүүн ороор[...] Нютаг бүхэн имэрхүү музейтэ[й] лоhойбди гэжэ заатагүй атаар[...] байха. Гадна «Байгаали», «Ша[...] мүргэл», «Революциин урда [...] буряадуудай соёл культура ба [...] hуудал», «Эсэгэ ороноо хамгаал[...] лайн» гэhэн таhагуул удхынгаа, [...] мэглэн зохёолгынгоо талаар [...] hайн.

«Жаахан ошохонноймнай [...] саашадаа улам шангаар ба[...] ёhотой» гэжэ музей эмхидхэлгые [...] тэлбэрилhэн эдэбхитэн, тусхайта [...] сионер Ж. Д. Сампилон үгэ хэл[...] уряалаа hэн. Имэрхүү «ошов» [...] публикымнай бусалшье нютагуу[...] дүлэтэн бадарhай.

М. ОСОДОЕВ,
манай тусхай корр.

ЗУРАГУУД дээрэ: 1. Музей[...] хидхэгшэдэй нэгэн Ж. Д. Сам[пи]лон «Хори буряадуудай хури[...] рэ» гэhэн экспонадуудай гол[...] хые хөөрэжэ байна. 2. «Ша[...] мүргэл» гэhэн таhаг соо.

Ф. КОМЕНДАНТЫН фото[...]

Ярууны аймаг.

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

ЭРДЭМТЫН БЭЛЭГ

Геолого-минералогиин эрдэмэй доктор Сергей Владимирович Обручев манай республикын газар оронoй байдалые болон баялигуудые шэнжэлхэ талаар ехэхэн ажал ябуулhан юм. Тэрэнэй аяншалгада, мүн бэдэрэлгын хүдэлмэри ябуулхадань, Ахын аймагай ажалшад ехэхэн туhаламжа үзүүлhэн байгаа.

Һаяхан энэ алдарта совет эрдэмтэ хуушанайнгаа хани нүхэр Дэмбрэн Арданович Мунконовто өөрынгөө зохёол — «Азиин зүрхэндэ» гэhэн номоо эльгээбэ. Тус ном дотороо Тувын болон Буряадай республикануудай газар нютагуудаар ябажа, хизаар ороной байдалые шэнжэлhэн, баялигуудые бэдэрhэн тухайгаа hонирхолтойгоор бэшэнэ.

Эрдэмтын ажал ябуулгада газаршан болоjо туhалhан Ахын аймагай ангуушад Дэмбрэн Мунконов, Сандак Гармаев, Нима Марзаев, Пунсаг Налханов, Пампу Дондоков тухай автор хани халуунаар бэшэжэ, баяр хүргэhэн байна. Эрдэмтын эльгээhэн бэлэгые Ахын ангуушад баяр талархалтайгаар хүлеэн абаба.

П. ЖУЖАЕВ.

ШЭНЭ СТАДИОН НЭЭГДЭБЭ

Онохойн модоной комбинадай залуушуул сүлөөтэй сагтаа воскресниковуудые эмхидхэжэ, өөhэдынгөө хүсөөр шэнэ стадион барижа эхилhэн юм. Тэрэ гэhээр хоёр hара шахуу саг үнгэрөө.

Һаяхан Онохой hууринай ажалшад шэнэ стадионойнгоо нээлгын баяр ёhололдо олоороо сугларhан байна. Һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэhэн, hайнаар түхеэрэгдэhэн стадионой таба мянган hуури барандаа шахуу эзэлэгдээд байгаа.

Ажалшадайнгаа сүлөө сагаа культурнаар үнгэргэхэ хэрэгтэ ехэ ашагтай байха талые хараhан Онохойн модоной комбинадай захиргаан тус стадионой барилгада дүшэн таба мянган түхэриг гаргашалhан байна.

Стадионой оршондо эдеэ, ундаанай киоскнууд түхеэрэгдэнхэй. Гадна эндэ спортсменүүдэй hорилгын залнууд hаяар баригдажа эхилхээр хараалагдана.

Ц. ЦЫБАНОВ.

ҮНЭН СЭХЭ ЯБАДАЛ

Мужыхын дунда hургуулиин дүрбэдэхи классай hурагша, пионер Паша Ильин урогуудайнгаа hүүлдэ гэртээ ошожо ябатараа, харгы дээрэ нэгэ юумэнэй ялайжа хэбтэхые обёоржорхибо. Тиин тэрэ юумэеэ абажа харахадань... эхэнэр хүнэй алтан часы байшаба. Шагнаад үзэхэдэнь, ябаhан зандаа. «Агбан Чимитовичтэ абаашажа үгэхэдэм, эзыень олохол байха»,—гэжэ дары hанажархимсаараа, нютагай участково милиционер, капитан Агбан Чимитовэй ажалладаг таhагта ошожо «олзоёо» дамжуулаа бэлэй.

Хэдэн хоногой үнгэрөөд байхада, милициин капитан Агбан Чимитов эрхим hурагша, пионер хүбүүн Паша Ильинэй үнэн сэхэ ябадалай түлөө тэрээндэ Ярууны аймгүйсэдкомой милициин таhагай үмэнэhөө баясхалан хүргэhэн байна.

Ал. БАБУШКИН.

Нарhата.

ҺУРГУУЛИИН ТЕАТР

Хяагта хотын № 1 дунда hургуулиин дэргэдэ hурагшадай драматическа театр эмхидхэгдэhээр дүрбэдэхи жэлээ болобо. Тус hургуулиин hурагшад литературын багша Зинаида Ивановна Зоринагай хүтэлбэри доро актова залайнгаа сценые ёhотойл театрайхяар гоёон шэмэглээд, зүжэг наада уран шадабаритайгаар табидаг юм.

Жэшээлхэдэ, тэдэнэр Ленинскэ комсомолой 50 жэлэй ойдо зорюулжа, Ю. Принцевэй «Юhэдэхи симфони» гэжэ зүжэг харуулаа hэн. Тэрэнь уран зохёолшо Николай Островскиин ажабайдал харуулhан удхатай байгаа. Зүжэгэй гол рольнуудта юhэдэхи классай hурагшад Сергей Отчалко, Люда Палапортина, Костя Кучинов гэгшэд наадажа, харагшадай hайшаалда хүртөө. Удаань Хяагтын бусад hургуулинуудай hурагшадай гуйлтаар тус театрайхид зүжэгөө хэдэн дахин дабтажа харуулаа hэн.

Мүнөө hурагшадай театр ородой агуу ехэ уран зохёолшо И. С. Тургеневэй түрэhөөр 150 жэлэй ойдо зорюулжа, тэрэнэй зүжэг харуулхаар бэлдэжэ байна.

Г. ЧЕРНЫШЕВ.

ҮШӨӨ НЭГЭ...

Улаан-Үдын Бабушкинай нэрэмжэтэ гудамжада баригдаhан нэгэ шэнэ байшан бусад гэрнүүдтэ орходоо ондоохон. Тэрэ гэрэй нэгэдэхи ба табадахи дабхарнууд шэлэгдэмэл ханатай. Гудамжаар ябаhан хүнүүд энэ шэнэ гэрые hонирхон харадаг.

Ноябриин 5-да энэ байшангай доодо дабхар үүдэеэ үргэнөөр нээжэ, айлшадые хүндын ёhоор угтаба. Иигэжэ эдеэ хоолой үшөө нэгэ шэнэ магазин тэндэ нээгдэбэ.

Магазин мяха, сагаан эдеэ, хилээмэ худалдаха таhагуудтай.

Гадна магазинай дэргэдэ хүнүүдэй эдеэлхэ кафетер нээгдэхэнь. Байшангай табадахи дабхарта уран hайханай мастерской нээгдэhээр үнинэй.

ОЙЕ УГТУУЛАН

КАИР. (ТАСС). Владимир Ильич Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойтой холбоотой хэмжээ ябуулгануудай үргэн программа хараалан зохёохо тухай шиидхэбэри Ази, Африкын арадуудтай hанал нэгэдэлгын организациин саг үргэлжын секретариат гаргаа. Эдэ хэмжээ ябуулгануудые хараалха ба бэелүүлхэ тусхай комисси байгуулагдаа.

Шэнэ үе сагай эхин

АККРА. (ТАСС). «Эко» газетэ В. И. Ленинэй портредые толилhон, Совет засагай тогтоhонhоо хойшонхи 51 жэлэй турша соо Советскэ Союзай түйлаhан амжалтанууд тухай материалнуудта бүхэли хуудаhануудаа зорюулhан байна. 1917 оной октябриин 25 хүдэлмэришэдэй илалтын үдэр болоjо түүхэдэ ороо гээд газетэ бэшэнэ.

Империализмын колониальна гуримай хүмэрин уналга Агуу Октябрьска революциин эгээн лэ шухала үрэ дүнгүүдэй нэгэн болоно гээд «Эко» онсолон тэмдэглэнэ. Колониализм дарлагданги арадуудые хэтын хэтэдэ байгуулагданхай гэжэ hанахаар тэрэ үедэ байhан юм. Колониальна гуримда Агуу Октябриин социалис революци хүсэн түгэлдэр сохилто хээ.

Агуу Октябриин хүндэлэлдэ

ВАРШАВА. (ТАСС). Агуу Октябриин социалис революциин 51 жэлэй ойе Польшын арад баяр баясхалантайгаар угтана. Энэ гайхамшагта үдэртэ зорюулагдаhан баярай үдэшэнүүд, суглаанууд хаа хаанагүй болоно.

АХА ДҮҮГЭЙ, ХАНИ ЁҺОНОЙ ХАРИЛСААН

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Хани ёhоной харилсаа тогтоохо тухай монгол-совет түрүүшын хэлсээнэй баталагдаhаар 47 жэл гүйсэбэ. Энэ документ МНР-эй ба СССР-эй хани харилсаанай түүхэдэ шухала hуури эзэлнэ гээд «Үнэн» газетын бэшэhэн тухай МОНЦАМЭ агентство мэдээсэнэ.

Хани харилсаа тогтоохо тухай 1921 оной хэлсээн, манай хоёр ороной хоорондохи харилсаан тухай удаа тээнь баталагдаhан документнүүд арадай Монголой социалис түйлалтануудые хамгаалха ба бэхижүүлхэ, социалис замаар ороной хүгжэхэ хэрэгтэ түсгаар шухала удха шанартай байгаа гээд газетэ тэмдэглэнэ.

ГАВАНАДА СУГЛААН БОЛОБО

ГАВАНА. (ТАСС). Агуу Октябриин социалис революциин 51 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Кубинско-советскэ хани барисаанай нэрэмжэтэ авто-заhабаринагын заводто баярай митинг болоо.

В. И. Ленинэй портредээр, СССР-эй ба Кубын гүрэнэй тугуудаар гоёон шэмэглэгдэhэн уужам ехэ зал соо 500 хүдэлмэришэн суглараа. Совет ба Кубын ажалшадай ажабайдалые, үдэр бүриин ажал хүдэлмэриие харуулhан ехэ фотовыставка фойе соонь нээгдэhэн байна.

Тогтоhонhоо хойшонхи 51 жэлэй турша соо Соведүүдэй ороной ябажа гараhан алдарта ба баатарлиг зам тухай СССР-hээ Кубын Республикада байдаг посольствын советник О. Квасов хөөрөө.

Кубын компартиин Гавана провинцидахи комитедэй секретарь Рамиро Дель Рио харюугай үгэ хэлэхэдээ, бүхы хүн түрэлтэнэй хуби заяанда Октябриин революциин угаа ехэ нүлөө үзүүлhые онсолон тэмдэглэhэн байна.

Урда Вьетнамай НФО-гой делегацие толгойлогшо пресс-конференци хэбэ

ПАРИЖ. (ТАСС). Вьетнамда политическэ талаар гуримшуулга хэхэ тухай программа Урда Вьетнамай Национальна сүлөөрэлгын фронтын ноябриин 3-най мэдүүлгэ соо найруулагданхай. Париждахи хэлсээндэ хабаадаха НФО-гой делегациин хүтэлбэрилэгшэ, Урда Вьетнамай НФО-гой Центральна Комитедэй Президиумэй гэшүүн Нгуен Тхи Бинь ноябриин 5-да эндэ пресс-конференци хэхэдээ тус программые уншаа.

Хэлсээндэ хабаадахын тула Париж hаяхан ерэhэн Урда Вьетнамай НФО-гой делегацие толгойлогшын түрүүшын пресс-конференциие франциз ба дэлхэйн хэблэлэй түлөөлэгшэд ехээр hонирхоо. Сугларагшадай олон тоото асуудалнуудта Нгуен Тхи Бинь харюусаhан байна.

Вьетнамда политическэ гуримшуулга хэхэ программа Урда Вьетнамай бүхы хүн зоной hанамжые харуулна гээд энэ эхэнэр онсолон тэмдэглээ. Американ эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүсэн, эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлые НФО тогтоhон үдэрhөө хойшо эмхидхэнэ, хүтэлбэрилнэ. Бүхы хүн зониие нэгэдүүлдэг имагтал энэ фронт оронойнгоо зүгhөө хэлсээ хэжэ шадаха байна.

Вьетнамда политическэ гуримшуулга хэхэ тухай хэлсээнэй үедэ бүүдалдаа зогсоохо тухай үгэеэ ойлголсохо тушаа НФО ямар хараа бодол баримталнаб гэhэн асуудалда харюусахадаа, Урда Вьетнамай арад тэмсэлээ болюулхагүй гээд Нгуен Тхи Бинь мэдүүлээ. Хахад миллион американ солдат, хэдэн зуун американ баазa Вьетнамда байhан зангаараа гээд тэрэ хэлэhэн байна.

ДРВ-е Америкын бомбодолго болюулгада али болохоор зүрилдэдэг Сайгоной правительствын хараа бодол тухай, Париждахи хэлсээнүүдые hаатуулха зорилгоор өөрынгөө делегациие Франци эльгээхэеэ тэрэнэй арсаhан тухай тогтоходоо, «Сайгоной туhамаршад имагтал США-гай гарта байhан зэбсэг, тэдэнэй агентнүүд болоно» гээд Нгуен Тхи Бинь онсолон тэмдэглээ.

Тиимэhээ тэдэнэй делегациин Париж ерэхэ, ерэхэгүй тухай асуудал имагтал Холбоото Штадуудта хамаатай. Вьетнамдахи гуримшуулга тухай асуудалые США тэдээнгүйгөө, зүбшэжэ шадаха байна бшуу. Сайгоной засаг түрын түлөөлэгшэдгүйгөөр Париждахи хэлсээн болоjo шадаха. Хэрбээ вьетнам арадай аша туhада урбаха политикаяа Урда Вьетнамай туhамаршадай үргэлжэлүүлээд байгаа hаань, Урда Вьетнамай арад тэдэниие хамажа хаяха. Урда Вьетнамай НФО-гой делегаци тухай хэлэхэ болоо hаа, хэзээ хэжэ орохоор тэрэ бэлэн байна гээд Нгуен Тхи Бинь онсолон тэмдэглээ.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

НОЯБРИИН 7-до

10 час 50 минутаhаа дуунууд ба маршнууд. 11 часhаа Агуу Октябриин социалис революциин 51 жэлэй ойдо зорюулагдаhан Улаан-Үдын ажалшадай демонстраци дамжуулагдаха. 13 часhаа «Эстрада-67» гэhэн концерт. 14 часhаа «Москва, Москва» гэhэн фильм. 14 час 45 минутаhаа Москваhаа дамжуулга. 14 час 45 минутаhаа Агуу Октябриин социалис революциин 51 жэлэй ойдо зорюулагдаhан сэрэгэй, Москвагай ажалшадай демонстраци Улаан талмай дээрэhээ дамжуулагдаха. 19 часhаа hайндэрэй концерт. 20 час 45 минутаhаа «Товарищи, потомки» гэhэн фильм.

НОЯБРИИН 8-да

9 часhаа 13 час 30 минута хүрэтэр Москваhаа дамжуулга. 9 час 05 минутаhаа үхибүүдтэ зорюулагдаhан дамжуулга. 9 час 50 минутаhаа «Бидэнэр, Залуу гвардиинхидбди» гэhэн фильм. 11 час 15 минутаhаа эстрадын концерт. 13 час 30 минутаhаа «Холо, ойрын hонин».

НОЯБРИИН 9-дэ

9 часhаа Москваhаа дамжуулга. 9 час 05 минутаhаа «Время» гэhэн hүүлэй hонин. 9 час 35 минутаhаа «Улаан Малгайхан» гэhэн үхибүүдтэ зорюулагдаhан дамжуулга. 10 час 30 минутаhаа «Ангуушадай дэбтэрhээ» гэhэн тургеневскэ уншалга. 11 час 35 минутаhаа Союзуудай Байшангhаа hайндэрэй концерт. 13 часhаа 16 час 30 минута хүрэтэр амаралта. 16 час 35 минутаhаа hүүлэй hонин. 16 час 45 минутаhаа манай дуратай дуушад. 17 час 45 минутаhаа «Түрэhэн үдэрөөртнай» гэhэн дамжуулга. 18 час 15 минутаhаа шатарай альманах. 18 час 45 минутаhаа «Липатов, Гелекоптев» гэhэн зүжэг. 20 час 45 минутаhаа холо, ойрын hонин. 21 час 15 минутаhаа «Оптимистическая трагедия» гэhэн оперо.

НОЯБРИИН 10-да

9 часhаа Москваhаа дамжуулга. 9 час 05 минутаhаа «Время» гэhэн hүүлэй hонин. 9 час 35 минутаhаа «Приходи, Сказка» гэhэн дамжуулга. 10 час 05 минутаhаа «КВН-68». 12 час 05 минутаhаа hайндэрэй концерт. 13 часhаа 15 час 30 минута хүрэтэр амаралта. 15 час 30 минутаhаа «Мүнөөдэр — милициин hайндэр» гэhэн дамжуулгаар Улаан-Үдын телестуди хүдэлмэреэ эхилхэ. 16 час 30 минутаhаа Москваhаа дамжуулга.

ХААНА, ЮУН БОЛОХОБ

НОЯБРИИН 7-до

ОПЕРО БА БАЛЕДЭЙ ТЕАТРТА—«Дэлхэйн арадуудай хатар» гэжэ концерт. Тэндэ Буряадай АССР-эй габьяата артист Цыден Бадмаев театрай гол артистнуудай хабаадалгатайгаар наадаха.

«ПРОГРЕСС» кинотеатрай Улаан залда—«Июлиин зургаан» гэhэн фильм (9 ч. 40 м. 14, 16, 18, 20, 21 ч. 50 м.), Ногоон залда —«Генерал Рахимов» (9 ч. 40 м. 14 ч.), «Явка на Сальваторе» (17 ч. 50 м., 21 ч. 30 м.), «Моабитская тетрадь» (16 ч., 19 ч. 40 м.).

«ЭРДЭМ» кинотеатрта—«Тигр Мяу-Мяу» (9 ч. 50 м., 11 ч. 15 м.), «Обжалованию не подлежит» ба «Последний рубеж» хамта харуулагдаха. (12 ч. 40 м., 15 ч. 25 м., 18 ч. 10 м., 21 ч.).

МООП-ой СОЕЛОЙ БАЙШАНДА—«Ракеты не должны взлетать» (16 ч.), «Бабье царство» (18, ба 20 ч.).

БАРИЛГАШАДАЙ КЛУБТА—«Оптимистическая трагедия» (20 ч.), «Удар! Еще удар!» (16 ба 18 ч.).

«ОКТЯБРЬ» кинотеатрта — «Июлиин зургаан» (10, 12, 14, 16, 18, 20 ба 21 ч. 50 м.).

НОЯБРИИН 8-да.

ОПЕРО БА БАЛЕДЭЙ ТЕАТРТА—Буряадай АССР-эй габьяата артист Цыден Бадмаевай концерт. Эхининь 12 ба 20 часуудта.

«ПРОГРЕСС» кинотеатрай Улаан залда—«Июлиин зургаан» (10, 12, 14, 16, 18, 20 ба 21 ч. 50 м.), Ногоон залда—«Генерал Рахимов» (10, 12 ба 20 ч.), «Моабитская тетрадь» (14 ба 18ч.), «Явка на Сальваторе» (16 ба 21ч. 40 м.).

«ЭРДЭМ» кинотеатрта—«Тигр Мяу-Мяу» (9 ч. 50 м ба 11 ч. 15 м.). «Обжалованию не подлежит» ба «Последний рубеж» гэжэ фильмнүүд хамта гараха (12 ч. 40 м., 15 ч. 25 м., 18 ч. 10 м. ба 21 ч.).

МООП-ой СОЕЛОЙ БАЙШАНДА—«Ракеты не должны взлетать» (16 ч.), «Бабье царство» (18 ба 20 ч.).

УҺАН ЗАМШАДАЙ КЛУБТА — «Удар! Еще удар!» (16 ба 20 ч.), «Исход» (18 ч.).

БАРИЛГАШАДАЙ КЛУБТА—«Впереди крутой поворот» (16, 18 ба 20 ч.).

«ОКТЯБРЬ» кинотеатрта — «Июлиин зургаан» (10, 12, 14, 16, 18, 20 ба 21 ч. 50 м.).

НОЯБРИИН 9-дэ.

ОПЕРО БА БАЛЕДЭЙ ТЕАТРТА — «Терем теремок» (12 ч.), «Евгений Онегин» (19 ч.).

ОРОД ДРАМЫН ТЕАТРТА—«Жажда» гэжэ зүжэгэй премь[ера] (19 ч.).

Х. НАМСАРАЕВАЙ НЭРЭ[М]ЖЭТЭ БУРЯАД ДРАМЫ[Н] ТЕАТРТА—«Этигэл» гэжэ [...] зүжэг (19 ч.).

«ПРОГРЕСС» кинотеатр[ай] Улаан залда—«Июлиин зург[аан]» (10, 12, 14, 16, 18, 20 ба 21 [ч.] 50 м.), «Похождение Густа[ва]» (10, 11 ч. 30 м.), «Запах миндал[я]» (13, 14 ч. 40 м., 16 ч. 20 м., 18 [ч.] 10 м., 19 ч. 50 м., 21 ч. 30 м.).

«ЭРДЭМ» кинотеатрта—«[Огне]нные версты» (9 ч. 50 м. ба 11 [ч.] 25 м.), «Обжалованию не под[ле]жит» ба «Последний рубеж» [...] 15 ч. 45 м., 18 ч. 30 м., ба 21 ч. 10 м.).

МООП-ой СОЕЛОЙ БАЙША[НДА] — «Кавказская пленни[ца]» (16 ч.), «Чёрный бизнес» (18 [ба] 20 ч.).

«ОКТЯБРЬ» кинотеатрта [—] «Здравствуй, малыш!» (10 [...] 15 ч.), «Три мушкетера» хоёр [се]ритэй (11 ч. 30 м., 16 ч. 30 м [ба] 20 ч.).

НОЯБРИИН 10-да.

ОПЕРО БА БАЛЕДЭЙ ТЕА[ТРТ]А — «Эсмеральда» гэжэ ба[лет] үдэрэй 12 ч. гараха. «Севильс[кий] цирюльник» оперо (19 ч.).

ОРОД ДРАМЫН ТЕАТРТ[А] «Жажда» зүжэгэй прем[ьера] (19 ч.).

Х. НАМСАРАЕВАЙ НЭРЭ[М]ЖЭТЭ БУРЯАД ДРАМЫН ТЕ[]АТРТА — «Этигэл» гэжэ зү[жэг] (19 ч.).

«ПРОГРЕСС» кинотеат[рай] Улаан залда—«Июлиин зург[аан]» (10, 12, 14, 16, 18, 20 ба 21 [ч.] 50 м.); Ногоон залда—«Похож[де]ние Густава» (10 ч. 11 ч. 30 м.), «Запах миндаля» (13, 14 ч. 40 [м.,] 16 ч. 30 м., 18 ч. 10 м., 19 ч. 50 [м.,] 21 ч. 30 м.).

«ЭРДЭМ» кинотеатрта—«[Огне]нные версты» (9 ч. 50 м. ба 11 [ч.] 25 м.), «Обжалованию не по[дле]жит» ба «Последний рубеж» ха[м]та гараха (13 ч., 15 ч. 45 м., 18 [ч.] 30 м., 21 ч.10м.).

«ОКТЯБРЬ» кинотеатрта [—] «Здравствуй, малыш!» (10 [...] 15 ч.), «Три мушкетера» 2 сери[тэй] (11 ч. 30 м., 16 ч. 30 м. ба 20 [ч.]).

Редакторай орл[огшо]
М. Н. НИМА[ЕВ]

Манай адрес, телефон[ууд]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Лен[ина] [...]
Телефоны: редактора — [...] приёмная — 54-93. зам. [...] ра — 68-08. зам. редактора-[...] ответ. секретаря — 50-52. за[м.] [от]вет. секретаря — 66-76. о[тдел] партийной жизни — 60-91. [...] го хозяйства — 64-36. 63-86. [...] ганды и агитации — 56-23. [...] мышленности и строитель[ства —] 61-35. советского строитель[ства и] быта — 69-58. культуры и [...] 60-21. писем и рабселько[ров —] 67-81. информации — 34-05; [обще]ственная приёмная — 56-62. [...] ное бюро — 57-63. фотол[аборато]рия — 33-61.

Гор. Улаан-Удэ, тип[ография] Управления по печати при С[овете] Министров БурАССР.

Н-02088.

Зак. № 1151.